ΕΤΟΣ Γ'.— ΤΟΜΟΣ Β'. — Ἀριθμὸς 7 Ἐν Κων]πόλει, 1 Νοεμβρίου 1911.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ἐν Κων)πόλει Γρ. 30
ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις » 40
ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Φρ. 10

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ
ΚΟΥΡΣΟΥΜ ΧΑΝ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἕκαστον φύλλον Γρ. 1.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΔΙΧΩΣ ΓΝΩΜΗ

Τὰ φιλοσοφικὰ βιβλία, ποὺ εἶχε διαβάσει, τῆς εἶχαν καταστρέψει τὴ θέληση. Μιὰ θολὴ ἀμφιβολία, μιὰ ἀσθενικὴ ἀστάθεια τάρατταν ἀδιάκοπα τὴ νεανική της φαντασία, μιὰ φαντασία χρωματισμένη ἀπὸ πολλὲς γνώσεις, ἐξογκωμένη ἀπὸ μεγάλα ἰδεώδη, ἀκούραστη, ἀκοίμητη, ταραγμένη.

Μιλοῦσε πάντα μὲ ἐξυπνάδα, ζωηρά, λίγο βιαστικά. Ὅσοι τὴν εἶχαν γνωρίσει ἔλεγαν, πώς, ἔπειτα ἀπὸ τὰ μαῦρα, τὰ ξυπνά της μάτια, τὸ μεγαλύτερό της θέλγητρο εἶταν ἡ παιχνιδιάρική της ἀστασία, ποὺ ἀποτελοῦσε μιὰ ἀκατανόητη ἀντίθεση μὲ τὸ σοβαρό της χαρακτῆρα.

Ἡ Μάρθα δὲν εἶχε γνώμη γιὰ κανένα ζήτημα παρὰ μιὰ διαπεραστικὴ ἀντίληψη ποὺ τὴν ἔκαμε ἀμέσως νὰ ἀφομοιώνεται μὲ τὴν γνώμην ἐκείνων, ποὺ τὴν κουβεντιάζανε.

Ἀρά γε ἀπὸ λεπτότητα; — Ὄχι πάντα. Ἡ Μάρθα εἴτανε λίγο κενόδοξη, καὶ στὴν ἐκτίμηση τοῦ κόσμου πολλὲς φορὲς θυσίασε τὴν ἀτομικότητά της. Εὕρισκε πάντα τὸν τρόπο νὰ σκέπτεται ὅπως ἐκεῖνοι, ποὺ ἐκτιμοῦσε, ἔστω καὶ γιατὶ πίστευε μονάχα στὴν εὐνοϊκή τους φήμη. Φοβούντανε πολὺ νὰ μὴν τὴν πάρουν γιὰ ὀπισθοδρομική.

Κσὶ εἶχε τόσο συνηθίσει στὸ διχασμὸ αὐτὸ τῆς πνευματικῆς της ζωῆς, ποὺ εἶχε διπλὴ γνώμη καὶ γιὰ κάθε συγγραφέα. Μιὰ θαύμαζε τὸν Οὔγγώ γιὰ τὴ μεγαλοφυΐα του καὶ μιὰ τὸν καταδίκαζε, πὼς εἴτανε τάχα ἁπλὸς τεχνίτης ἐκφράσεων.

Μιὰ λάτρευε τὸ Σολωμὸ καὶ μιὰ τὸν εὕρισκε ἁπλοϊκὸ καὶ ἀπαρχαιωμένο.

. . . . . .

Ὅταν ἡ Μάρθα γνώρισε τὸ Φώτη, ἕνα μεγάλο πρόβλημα γεννήθηκε μέσ' στὴν ψυχή της.

Ὁ Φώτης ἀγαποῦσε, σὰν τὴ Μάρθα, τὰ βιβλία, μὰ — ἀντίστροφα ἀπὸ κείνηνα — εἶχε πάντα γνώμη σταθερὴ γιὰ κάθε ζήτημα, χωρὶς νὰ προσέχῃ, ἂν οἱ πολλοὶ θὰ τὸν ἔπαιρναν γιὰ βλάκα ἢ ἀγράμματο. Εἶχε ἐξασφαλίσει τὴν ἐκτίμηση ἑνὸς πολὺ στενοῦ κύκλου. Τί τὸν ἔνοιαζαν οἱ ἄλλοι; Ἡ σιωπηλή του στάση, ἡ μελαγχολική του φυσιογνωμία τὸν ἔδειχναν κουρασμένο ἀπ' τὴ ζωή. Τὸ συννεφιασμένο του μέτωπο φαίνουνταν νὰ ὀνειροπολοῦσε μακρυνοὺς ὁρίζοντες, ἄφταστες τελειότητες. Κάποτε ὅμως, σὰν ἕνα ψεύτικο παιχνίδι, ἀγαποῦσε τὴν εὐθυμία, ποθοῦσε τὴ χαρά, ἐνῷ σὲ λίγο ἡ ψυχή του ξέφευγε σὲ μαῦρα, σὲ ἀπαίσια ὀνειροπολήματα.

Κ' ἡ Μάρθα εὕρισκε μιὰ ψυχικὴ ἀνάπαυση νὰ ξεκουράζῃ τὸ παιχνιδιάρικό της πνεῦμα ἀπάνω στὶς ἀκλόνητες ἀρχὲς τοῦ Φώτη.

Εὕρισκε ἀρά γε κ' ἐκεῖνος τὴν ἴδια εὐχαρίστηση στὴ συντροφιὰ τῆς Μάρθας, ὅταν ἐκείνη τὸν ξυπνοῦσε ἀπὸ τὸ μελαγχολικό του ρεμβασμό, γιὰ νὰ τὸν διασκεδάσει μὲ τὴν εὐστροφία τῆς παιχνιδιάρικής της σκέψης;

— Φώτη, γιατί νὰ θέλεις νἄχεις πάντα γνώμη; Σὲ τὶ σέ ὀφελεῖ; Μήπως ἡ ζωὴ πραγματώνει τὰ ὄνειρά σου; Ζῆσε ἐλεύθερα καὶ μάθε νἀγαπᾷς ὅ,τι ἀντικρύζεις. Κύτταξε πῶς ἡ ζωὴ εἶναι μικρή! Πλάσε τὴ σκέψη σου σύμφωνα μὲ τὶς περιστάσεις· τότε θὰ εἶσαι εὐτυχισμένος.

Ἐκε[illegible] τότε χαμογελοῦσε. Χαμογελοῦσε γιὰ τὴν παρηγοριά, ποὺ ἔχυναν στὴν ψυχή του τὰ γλυκὰ λόγια τῆς Μάρθας. Χαμογελοῦσε, μὰ τὸ χαμόγελό του εἶταν πικρὸ καὶ ἡ ματιά του χάνουνταν σὲ ρεμβασμὸ ἀτέλειωτο.

— Μάρθα, τῆς ἔλεγε, εἶσαι παιδί, θἄθελα νἄχω τὴν καρδιά σου.

Κ' ἡ Μάρθα χαίρουνταν, ποὺ ὁ Φώτης δὲν τὴν καταδίκαζε, καὶ μόνη της τὸ βράδυ μέσα στὴν κάτασπρή της καμαροῦλα, ὧρες ὀνειροπολοῦσε πρὶν νὰ

κοιμηθεῖ. Πῶς θὰ τὸν γιάτρευε τὸ Φώτη ; Πῶς θὰ κατώρθωνε νὰ δώσει κάποιο σκυπό, κάποια ζωὴ στὴ ζωή του ; Θὰ τὸν συμβούλευε νὰ γράφει, νὰ διασκεδάζει. Ζητοῦσε τότε νὰ τὸν ξαναθυμηθεῖ, νὰ ξανακοιτάξει μὲ τὴ φαντασία τὸ χλωμό του πρόσωπο, τὴν πέτρινη ματιά του. Μὰ ἡ ἀνάμνησή του περνοῦσε σὰ θολὴ σκιά. Ὁ Φώτης ἔμοιαζε σὰν ὄνειρο, ποὺ ἔσβυνε μέσ' στὴ μελαγχολία του.

— Δὲ μοῦ λές, Μάρθα, τῆς εἶπε μιὰ μέρα ἡ μητέρα της, αὐτὸς ὁ Φώτης μοῦ φαίνεται σάνα πολὺ σὲ ἀπασχολεῖ. Ὅλο γιὰ κείνονα μιλεῖς. Δὲ σοῦ ταιριάζει. Ἕνας χαμένος, ἕνας ἀφηρημένος ποιητής. Θὰ κάνεις καλὰ νὰ τὸν βγάλεις ἀπὸ τὸ νοῦ σου. Εἶναι καιρὸς νὰ παντρευτεῖς καὶ νἀφίσεις τὸ Φώτη καὶ τὶς ἰδέες του.

— Μά, μητέρα, ἄφισέ με ἥσυχη, ἔλεγε ἡ Μάρθα μὲ θυμό. Σοῦ εἶπα δὲν τὸν ἀγαπῶ τὸ Φώτη. Εἶναι φίλος μου, νά, τὸν συμπαθῶ μονάχα.

Κι' ὅμως τὸ βράδυ, ὅταν πάλι κλείουνταν μέσα στὴν κάτασπρή της καμαρούλα, ἡ Μάρθα δὲν εἴτανε σὰ χθές.

— Ἡ μητέρα ἔχει δίκαιο. Πολὺ τὸν συλλογιέμαι. Μήπως ἆρά γε τὸν ἀγαπῶ ; Δὲ μοῦ φαίνεται. Εἶμαι πολὺ πρακτικὴ καὶ δὲ θὰ τὸν ἀγαπήσω ποτέ. Δὲν ἔχει ἄλλη περιουσία, μονάχα τὴν ἀτομική του ἀξία. Ἡ μεγαλύτερη ἀγάπη σβύνει μέσ' στὴ φτώχια. Ἂν ὅμως ἐκεῖνος φαντάζεται πὼς τὸν ἀγαπῶ ; Δὲν πρέπει. Νά, ὅταν τὸν ξαναδῶ, θὰ τοῦ δώσω νὰ καταλάβει, πὼς γελάστηκε ἢ καλύτερα νὰ μὴν τὸν ξαναδῶ γιὰ κάμποσο καιρό.

Πήγαινε τότε στῆς ἐξαδέλφης της καὶ ἔμενε στὴν ἐξοχὴ γιὰ νὰ μὴ συναντήσει τὸ Φώτη.

Χωρὶς ὅμως νὰ θέλει, ὁ νοῦς της ξαναγύριζε σ' ἐκείνονα. Στὶς συναναστροφὲς χωνούντανε σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ δὲ μιλοῦσε μὲ κανένα. Στὸν περίπατο τῆς ἔλειπε ἡ βαθειὰ ὑπόκρουση τῶν μελαγχολικῶν του ἀποσιωπήσεων.

Ἔπαιρνε νὰ διαβάσει. Ὁ Φώτης ζωντάνευε μέσα σ' ὅλα τὰ πρόσωπα. Νά, εἴτανε πάλι μπροστά της.

Σὰν τὰ μικρὰ τότε παιδιά, ποὺ φοβοῦνται τὸ σκοτάδι κι' ὅταν ἀκόμα ξέρουν, πὼς κανεὶς δὲν εἶναι ἐκεῖ νὰ τὰ φοβίσει, ἔτσι κ' ἡ Μάρθα ἄρχισε νὰ φοβᾶται τὴν ἀνάμνηση τοῦ Φώτη, ἐνῷ ὁρκίζουνταν πὼς δὲν τὸν ἀγαποῦσε.

Γιὰ νὰ ξεφοβίση κανεὶς τὰ παιδιά, τὸ καλύτερο εἶναι νὰ τὰ πάρει ἀπὸ τὸ χέρι, νὰ τὰ ὁδηγήσει στὴ σκοτεινὴ τὴν κάμαρα, γιὰ νὰ τὰ βεβαιώσει πὼς δὲν ὑπάρχει φόβος.

Ἡ Μάρθα θὰ ξανάβλεπε λοιπὸν τὸ Φώτη κ' ἔτσι ἀπὸ κοντὰ καλύτερα θὰ βεβαιώνουνταν πὼς δὲν τὸν ἀγαποῦσε Καὶ τὸν ξανάβλεπε. Ἡ παιχνιδιάρικη ψυχή της δοκίμαζε τότε ὅλη τὴν παιδική της κακία ἀπάνω στὴν ἀσθενικὴ εὐαισθησία τοῦ Φώτη.

— Δὲν ἀγαπῶ, τοῦ ἔλεγε, δὲ θἀγαπήσω ποτέ· μἀρέσει μονάχα νὰ παίζω μὲ φωτιά, γιατὶ δὲν τὴ φοβοῦμαι.

Ἐκεῖνος τότε δὲ μιλοῦσε, ἢ ἀπαντοῦσε ψυχρά, ἀδιάφορα.

Καὶ τὸ βράδυ ἡ Μάρθα μοναχὴ μέσα στὴν κάτασπρή της καμαρούλα μετάνοιωνε γιὰ τὴν κακία της. Τὶ τῆς ἔφταιγε ὁ Φώτης, ποὺ εἶταν πάντα καλὸς μαζί της, ποὺ ὑπέφερε μὲ ξεχωριστὴ λεπτότητα τὶς ἄδικές της ἐπιθέσεις.

Θὰ γίνουνταν καλύτερη μαζί του. Ποιὸς τὴ βεβαίωνε τάχα, πὼς ὁ Φώτης δὲν τὴν ἀγαποῦσε κι' αὐτὸς ἀλλοιώτικα παρὰ σὰ φιληνάδα. Ὡς τότε δὲν τῆς εἶχε δείξει παρὰ μονάχα ἐκτίμηση.

— Μάρθα, τῆς εἶπε μιὰ μέρα ἡ Ζωή, μιὰ παλιά της συμμαθήτρια, δὲ μοῦ λὲς τί τοῦ βρίσκεις τοῦ Φώτη. Εἶναι μιὰ τέτοια μούμια!

— Ἔχεις ἄδικο, τῆς ἔλεγε γιὰ τὴν ὥρα.

Τὸ βράδυ ὅμως πάλι μέσα στὴν κάτασπρή της καμαρούλα ἡ Μάρθα καταδίκαζε τὸ Φώτη κι' ὁρκίζουνταν νὰ μὴν τὸν ξαναδεῖ.

Ἔτσι πέρασε καιρός.

Ὁ Φώτης φαίνουνταν σάνα μὴν ἔνοιωθε τὸν πόλεμο, ποὺ παίζουνταν μέσ' στὴν ψυχὴ τῆς Μάρθας. Τὴν εὕρισκε πάντα θελκτική, πάντα χαριτωμένη. Τῆς μιλοῦσε ὅμως πάντα πιὸ μελαγχολικά, πιὸ μετρημένα.

Μιὰ μέρα χάθηκε, κ' ἡ Μάρθα δὲν τὸν ξαναεῖδε ποτέ !

Εὔα Θεοδωρίδη.

ΚΟΥΡΑΣΗ

Τὰ χείλια μου σφαλίξαν στὸ χαμόγελο,
τὰ μάτια μου σβυστὰ βλέπουν τὴ δύση,
καὶ στὸ ναὸ τῆς ἁρμονίας ποῦναι μέσα μου
τῆς τέχνης τὸ καντύλι ἔχει σβύσει.

Ὀνείρατα καὶ φλογερὰ πετάματα
Τἄθαψε ἡ μαύρη βιοπάλη,
ἄραγε στοῦ καιροῦ τὸ μάγο κυκλογύρισμα
θὲ νἄρτουν, θὰ γυρίσουνε καὶ πάλι;

Στὰ χείλια μου θ' ἀνθίση τὸ χαμόγελο,
τὸ μάτι μου καὶ πάλι θὲ νἀστράψη,
καὶ στὸ ναὸ τῆς Ἁρμονίας ποῦναι μέσα μου,
τῆς τέχνης τὸ καντύλι ποιὸς θἀνάψη ;

Σπ. Κωνσταντινίδης

Τ' ΟΡΓΙΚΟ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου).

Κι' ἀποφάσισαν νὰ φωνάξουν τὴν Ἀλλόθρησκη χωρὶς νὰ πάρη εἴδηση ὁ λαός. Κανεὶς δὲν ἔπρεπε νὰ μάθη τὸ τί θὰ γίνη καὶ πῶς θὰ γίνη... γιατὶ ἐξὸν ποὺ θὰ γινόταν τότες σούσουρο, θἄλεγαν πολλὰ κ' οἱ κακὲς γλῶσσες καὶ μποροῦσαν ἔτσι νὰ ἐπιδράσουν κακὰ στὸ γιάτρεμα τῆς κερᾶς Κωστοῦς..· Καὶ κάλεσαν τὴν Ἀλλόθρησκη, μιὰ γριὰ κακογεράματη, σκεβρή, κοκκαλιάρα, σερνάμενη, ποὺ σ' ὅλη της τὴ ζωή, καθὼς λένε καὶ τὸ ὁμολογοῦνε ὅλοι, ἔχει διώξει πολλὲς φορὲς τὸ διάβολο ἀπὸ τὰ περιτριγυρινὰ χωριά. Πολλοὶ λέγανε πὼς εἶχε σχέσες μὲ τὸν Ὀξουαπεδῶ, ἄλλοι πὼς ξέρει ἕνα μυστικό του, ποὺ ἂν τὸ φανέρωνε θὰ τὸν κατάστρεφε, κι' ἄλλοι πάλε πὼς εἶταν ὁ ἴδιος ὁ διάβολος μεταμορφωμένος... Τίποτε ὅμως ἀπ' αὐτὰ δὲν μποροῦσε νὰ βεβαιώση κανεὶς κ' ἡ γριὰ γητεύτρα σκεπαζόντανε μ' ἕνα σατανικὸ μυστήριο.

Ἡ Ἀλλόθρησκη ἤρτε ἀμέσως τὴν ἴδια νύχτα. Ἀναπαύτηκε λιγάκι, ὕστερα ζήτησε ἕνα μαγκάλι μὲ ἀναμμένα κάρβουνα, ἕνα χωματένιο τέντζερε, λίγο μολύβι καὶ νερὸ καὶ κλείστηκε μονάχη μὲ τὴν κερὰ Κωστοῦ στὴν κάμαρα. Ἡ Μισίρω κι' ὁ Λευτέρης στέκονταν ἀπ' ἔξω προσμένοντας μ' ἀγωνία ἐκεῖνο ποὺ ἔμελλε νὰ γίνη.

Τότε ἡ Ἀλλόθρησκη ἔβγαλε τὸ λευκό της φακιόλι καὶ φάνηκαν τὰ βαμμένα μὲ κινᾶ μαλλιά της, τὸ καταχαρακωμένο πρόσωπό της. Ἔρριψε τριγύρο της μιὰ ξερὴ καὶ κρύα ματιά. Τὰ ἐξέτασε ὅλα. Πῆρε κατόπι ἕνα ἄσπρο πανὶ καὶ σκέπασε τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας γιὰ νὰ μὴ διῇ τὸ μυστήριο καὶ ὕστερα κοίταξε βαθιὰ μέσα στὰ μάτια τὴν κερὰ Κωστοῦ, ποὺ ἔμεινε πετρωμένη, ἀκίνητη ἀπὸ τὸ φόβο καὶ ἀνατριχιάζοντας.

Καὶ ἡ Ἀλλόθρησκη ἄρχισε νὰ μουρμουρίζη κάτι ἀκατανόητα λόγια. Ἔβαλε τὸ χωματένιο τέντζερε στὴ φωτιά, ἔρριψε μέσα στὸν τέντζερε τὸ μολύβι, κάθησε χάμω σταυροπόδι καὶ ξανάρχισε τἀκατανόητα μουρμουρίσματα, κάνοντας παράξενα σχήματα ἐπάνω ἀπὸ τὸ μολύβι ποὺ ἔλυωνε. Σὰν ἔλυωσε τὸ μολύβι καλά, τὸ ἔχυσε σένα πιάτο μὲ νερό. Τὸ μολύβι ἔκανε διάφορα σχήματα. Τότε ψιθύρισε κάτι σὰν ψαλμωδία μυστηριακὴ κι' ἄρχισε νὰ λέη μὲ βαριὰ καὶ βραχνὴ φωνή.

—Βλέπεις τὰ σκέδια τοῦ μολυβιοῦ ;... ὅλα τὰ λένε... Νύχτα ὥρα βαρυγνώμησες ἀπάνω ἀπὸ πηγάδι, ποὺ χορεύουνε μέσα ξωτικὰ καὶ καλοῦνε τὰ καλούμενά τους... Νύχτα ὥρα, κατὰ τὰ σκοτεινὰ μεσάνυχτα, πρέπει νὰ σηκωθῆς, νὰ πάρης μαζί σου λίγη κόκκινη ζάχαρη καὶ λίγη ἄσπρη καὶ νὰ πᾶς στὸ γιοφυράκι τοῦ χωριοῦ... κι' ἀπὸ κεῖ νὰ τραβήξης κατὰ τὸν πλάτανο καὶ νὰ σκορπᾶς τὴ ζάχαρη, τὴν κόκκινη δεξιὰ καὶ τὴν ἄσπρη ἀριστερὰ κ' ὕστερα νὰ γυρίσης σπίτι σου... μὰ κοίταξε νὰ μὴ σὲ διῇ κανείς... γιατὶ τότες πᾶνε ὅλα χαμένα...

Ἡ γητεύτρα ξανακοίταξε μὲ μυστηριώδικο τρόπο τὸ λυωμένο μολύβι, μουρμούρισε πάλε κάτι καὶ ξαναεῖπε σιγανὰ - σιγανά, σὰ γιὰ νὰ μὴν ἀκούση κανείς :

— Καὶ σὰν τελειώσης ὅλα αὐτά, τὴν πρώτη μέρα ποὺ θὰ βγῇς γιατρεμένη ἀπὸ τὸ σπίτι σου, νὰ πάρης μιὰ σουγιὰ καὶ ὅσα σκαλοπάτια κατεβῇς τοῦ σπιτιοῦ σου νὰ κόψης ἕνα ξυλαράκι ἀπὸ τὸ καθένα καὶ νὰ τὰ ρίψης στὸ μαγκάλι νὰ καοῦνε... ὁ καπνὸς θὰ διώξη καὶ τὸ πιὸ μικρὸ ἀχνάρι τοῦ Ὀξουαπεδῶ καὶ θὰ γλυτώσης πιά...

Κι' ἀφοῦ εἶπε τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια ἡ Ἀλλόθρησκη, σηκώθηκε, σκέπασε τὸ κεφάλι της μὲ τὸ λευκὸ φακιόλι, πῆρε τὸ πιᾶτο μὲ τὸ μολύβι καὶ τὸ χωματένιο τέντζερε — εἴτανε χτήματά της πιά — καὶ χωρὶς νὰ χαιρετήση ἔφυγε.

Τὴ νύχτα ἡ κερὰ Κωστοῦ ἔκανε κατὰ γράμμα τὶ προσταγὲς τῆς μάγισσας. Πῆρε δυὸ λογιῶ ζάχαρη, κόκκινη καὶ ἄσπρη καὶ βγῆκε στὸ δρόμο... Κοίταξε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ μήπως τὴν ἔβλεπε κανείς. Κανεὶς δὲ φαινότανε... Θεοσκότεινα παντοῦ. Ὅλοι εἶταν παραδομένοι σὲ ὕπνο βαθύ. Πῆρε θάρρος κι' ἀκροπατῶντας πλησίασε τὸ ξερογιόφυρο τοῦ δρόμου, ποὺ κανεὶς δὲν ξέρει γιατὶ χτίστηκε καὶ πιὰ εἶταν ἡ δούλεψή του. Ἡ παράδοση λέει, πὼς σὰν πρωτοχτίστηκε τὸ χωριό, ὁ Μαστροδημήτρης, ξακουσμένος μάστορας τοῦ νιόφιαστου χωριοῦ, ὅταν παντρεύτηκε ἔχτισε τὸ γιοφύρι αὐτὸ γιὰ νὰ περάση ἀπὸ πάνω του θριαμβευτικὰ ἡ καλή του καὶ νὰ πάη σπίτι του.

Σὰν ἔφτασε ἡ κερὰ Κωστοῦ ἀπάνω στὸ γιοφύρι στάθηκε. Ξανακοίταξε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ. Ὕστερα πήδησε στὸ λάκκωμα τοῦ δρόμου, κι' ἄρχισε περπατῶντας νὰ ρίχνη δεξιὰ τὴν κόκκινη ζάχαρη καὶ ζερβιὰ τὴν ἄσπρη. Μπροστὰ σ' ἕνα μεγάλο πλάτανο, ποὺ εἴτανε σ' ἕνα ἀρκετὰ μεγάλο ἄνοιγμα τοῦ δρόμου, τελείωσε ἡ ζάχαρη. Τότε στάθηκε. Κρατοῦσε ἀπόλυτη σιγή... Μὰ ἄξαφνα ἡ σιγὴ ταράζεται... Ἕνας κρότος ἀκούστηκε ἀπὸ μακριά. Τρόμαξε κι' ἔννοιωσε κρύο ἵδρο νὰ περεχᾷ τὸ κορμί τας. Ἔκανε νὰ φωνάξη, ἀλλ' ἡ φωνὴ πνίχτηκε στὸ λάρυγγά της. Οὔτε νὰ κινηθῇ μποροῦσε. Τὰ πόδια της παραλύσανε. Στὴ θέση αὐτὴ ἔμεινε λίγη ὥρα, ἔμεινε πολλή, δὲν μπόρεσε νὰ προσδιορίση...

Ὁ κρότος ξανακούστηκε... Τῆς φάνηκαν πὼς λαλοῦσαν κουδούνια καὶ πέταλα ἀλόγων νὰ κροτοῦνε στὶς πέτρες. Συγκέντρωσε ὅλες της τὶς δυνάμες καὶ ἔδωσε αὐτί. Οἱ ἦχοι τῶν κουδουνιῶν καὶ ὁ κρότος τῶν πεταλων γινόντανε πιὸ ἠχηρό. Ὕστερα ἀρχίσανε σιγὰ-σιγὰ νὰ χάνουνται στὸ βάθος τῶν χωραφιῶν.... Ἕνα ψιλὸ ἀγέρι κίνησε τὰ φύλλα τοῦ πλάτανου. Ἡ ἀγωνία της κορυφώθηκε. Ἔκανε μιὰ ἀπότομη κίνηση καὶ βάζοντας

ὅλα τὰ δυνατά της σύρθηκε ὡς τὸ σπίτι της. Ὅταν μπῆκε στὴν κάμαρά της, ἀνάσανε. Ἔννοιωσε μεγάλη ἐλάφρωση. Πῆγε ἀμέσως μπροστὰ στὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγιᾶς καὶ προσευχήθηκε. Ἡ Παναγιὰ τήνε κοίταζε ἀκίνητη μὲ τὸ γλυκό, μὲ τὸ ἤρεμό της μάτι... Κατόπι ρίχτηκε σὲ συλλογή. Τί νᾶταν ἄρά γε τὰ κουδουνίσματα ἐκεῖνα καὶ ὁ κρότος τῶν πετάλων... Κάποιος χωριανὸς ποὺ ἀργοπόρησε ἔξω... κάποιος περαστικός... Συλλογίστηκε ἀκόμα, πολὺ συλλογίστηκε... μὰ σὲ κανένα συμπέρασμα δὲν μποροῦσε νὰ φτάσῃ. Καὶ τὴν πῆρε ὁ ὕπνος στὰ πόδια τῆς Παναγιᾶς.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ Φταλοῦ ἡ Ἀραπέφουσκα — τὸ παρανόμι αὐτὸ τῆς δόθηκε στὸ χωριὸ, γιατὶ εἶταν πολὺ μαύρη καὶ πολὺ παχιά — σὰν τᾶκουσε νὰ τῆς τὰ λέῃ ἡ κερὰ Κωστοῦ, εἶπε μὲ χαρούμενη φωνή:

— Μὴ σὲ μέλῃ πιά, Κωστοῦ μου, γλύτωσες ἀπὸ τὸν Ὀξουαποδῶ κι' ἀπὸ κάθε κατσιποδιάρη...

Καὶ πρόστεσε μὲ ὕφος θετικὸ καὶ μὲ πρεπούμενη χειρονομία:

— Ἡ ταραχὴ ποὺ ἄκουσες εἶταν τὸ φευγιὸ τοῦ ξωτικοῦ... Ὁ κρότος τῶν πετάλων καὶ τὰ κουδουνίσματα τοῦ κουδουνιοῦ εἶταν τἀλόγου ποὺ εἶχε καβαλλικεμένο... Γλύτωσες πιά, κερὰ Κωστοῦ μου...

Ὕστερα ἀπὸ δυὸ μέρες ἡ κερὰ Κωστοῦ, ἡ μικρανεψιὰ τοῦ Παπασταύρου τοῦ Καλωσώρισες, εἶτανε γιατρεμένη. Σηκώθηκε καὶ περπατοῦσε στὴν κάμαρά της. Οἱ γειτόνισσες ὅλες ἤρταν καὶ τὴν εἴδανε. Μιὰ - μιά, δυὸ - δυό. Κ' ἡ κερὰ Κωστοῦ σ' ὅλες ἀπαντοῦσε χαρούμενη καὶ μὲ χαμόγελο.

— Ἀπὸ λίγο νὰ μὴ σᾶς ξαναδιῶ...

— Κακὸ ὀργικό, ἀπολογιόταν οἱ γειτόνισσες.... κακὸ ὀργικό!

Καὶ ὅμως τὰ βάσανα τῆς δύστυχης γυναίκας δὲν ἐτελείωσαν. Τελευταία ἤρτε νὰ τήνε διῇ ἡ Μαροῦσα ἡ ἀπάντρευτη, μιὰ γριούλα ἀφιερωμένη στὸ Θεὸ ἀπὸ τὰ νιᾶτα της, γιὰ ἕνα περιστατικὸ ποὺ τῆς συνέβηκε στὰ περασμένα τὰ χρόνια. Τὸ περιστατικὸ αὐτό, σὰν τύχῃ περίσταση, τὸ διηγοῦνται ἀκόμη στὸ χωριὸ λογιῶ τῶ λογιῶ. Μερικοὶ λένε πὼς ἡ κερὰ Μαρούσα ὅταν εἶτανε κορίτσι μικρό, ἤρτε ἕνας ἄγγελος στὸν ξύπνο της καὶ τῆς εἶπε πὼς εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν πρέπει νὰ παντρευτῇ, ἀλλὰ ν' ἀφιερωθῇ σ' αὐτὸν ψυχὴ καὶ σῶμα. Ἄλλοι πὼς ἀγάπησε κάποιον, κ' ἐπειδὴ οἱ γονιοί της δὲν τὸν ἤθελαν, ἀποφάσισε νὰ γίνῃ καλογριὰ καὶ ν' ἀφιερωθῇ στὴν Παναγιά. Ἄλλοι ὅμως, καὶ αὐτοὶ εἶταν οἱ κακὲς γλῶσσες, ψιθυρίζανε πὼς ἡ κερὰ Μαρούσα, σὰν εἶτανε δεκάξη χρονῶ κορίτσι ἀγάπησε ἕνα ἀλλόθρησκο καὶ μιὰ νύχτα παραδόθηκε σ' αὐτόν. Ἤθελε ν' ἀλλάξῃ καὶ τὴν πίστη της γιὰ νὰ τὸν πάρῃ. Ἔτυχε ὅμως, ὀργὴ Θεοῦ, καὶ ὁ ἀλλόθρησκος βρέθηκε σκοτωμένος ἕνα πρωὶ σ' ἕνα χαντάκι, παρὰ πέρα ἀπὸ τὸ σπίτι ποὺ καθόταν τότες οἱ γονιοὶ τῆς Μαρούσας. Οἱ ἴδιες γλῶσσες λένε, πὼς οἱ γονιοὶ τῆς Μαρούσας ἢ ὁ ἀδερφός της μάθανε τὸ φοβερὸ μυστικὸ καὶ μιὰ σκοτεινὴ νύχτα παραφύλαξαν καὶ σκότωσαν τὸν ἀλλόθρησκο καὶ ὥρκισαν τὴν Μαρούσα νὰ μὴ δεχτῇ ποτέ της νὰ παντρευτῇ, γιὰ νὰ μὴ μαθευτῇ τὸ παραστράτημά της καὶ ἀτιμαστῇ ἔτσι τὸ σπιτικό της.

Καὶ δὲν παντρεύτηκε. Σὰν πέρασε λίγος καιρὸς ἀπὸ τὸ φονικὸ τοῦ ἀλλόθρησκου, ἡ Μαρούσα ἤρτε στὰ συλλογικά της, ἔννοιωσε τὸ βαρὺ ἁμάρτημα ποὺ εἶχε κάνει κι' ἀποφάσισε ν' ἀφιερωθῇ στὸ Χριστὸ καὶ ὄχι μόνο νὰ γίνῃ ἡ πιὸ θεοφοβούμενη γυναῖκα τοῦ χωριοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ μισῇ φοβερὰ τοὺς ἀλλόθρησκους. Γι' αὐτὸ πάντα ἀκούτανε νὰ λέγῃ:

— Ὅποιος μιλήσει ἀλλόθρησκο, τόνε βαραίνει μιὰ σκιά.... ὅποιος σμίξει μ' αὐτόνα, γίνεται διάολος καὶ πάει....

Αὐτὰ λέγανε γιὰ τὴ Μαρούσα τὴν ἀπάντρευτη στὸ χωριὸ καὶ πέρα ἀκόμα ἀπ' αὐτό. Καὶ ὅμως ἀπ' τὴν ἴδια δὲν ἄκουσε κανεὶς τσιμουδιά, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ζωή της σκεπαζότανε μ' ἕνα ἀδιάλυτο μυστήριο, σὰν παλιὸς θρύλλος.

Σὰν ἤρτε νὰ διῇ τὴν κερὰ Κωστοῦ κ' ἡ κερὰ Κωστοῦ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ κακοῦ της, τὸ πῶς ἀρρώστησε καὶ τὸ πῶς ἔγινε καλά, ἡ Μαρούσα ἡ ἀπάντρευτη, κούνησε θλιβερὰ τὸ κεφάλι της καὶ ψιθύρισε μ' ἕνα πολὺ μυστηριώδικο τρόπο.

— Τώρα στὰ γεράματα τέτοια ἁμαρτία!...

Κ' ἔφτυσε στὸν κόρφο της.

— Τέτοια ἁμαρτία!... ξανάειπε... καὶ μὲ κάπως ἀφηρημένο ὕφος πρόστεσε... Ἀνήλικη εἶσουνα μαθές... Δὲν μποροῦσες τάχατες νὰ πᾷς σὲ δικές μας χάρες, μόνε προτίμησες τὰ γητέματα τῆς Ἀλλόθρησκης;... Ἔ! κερὰ Κωστοῦ, κατάρα αἰώνια θὰ κυνηγᾷ τὴν ψυχή σου καὶ τὰ παιδιά σου θὰ μείνουνε σημαδεμένα... θὰ γίνουνε κακὴ παροιμία στὸ χωριό...

Κ' ἔφυγε θυμωμένη. Ἡ κερὰ Κωστοῦ στὰ πρῶτα - πρῶτα δὲν τὸ πῆρε τόσο σπουδαῖο τὸ κάμωμά της. Πόσοι καὶ πόσες σὰν πάθουν ἀπὸ τὸ διάολο, πηγαίνουν καὶ ζητοῦν τὴ βοήθεια τῆς Ἀλλόθρησκης. Οὔτε πρώτη εἶναι οὔτε τελευταία...

Καὶ ὅμως ἡ ἰδέα ποὺ τῆς ἔβαλε ἡ Μαρούσα στὸ νοῦ, δὲν τὴν ἄκουε πρώτη φορά. Ὅταν τῆς τὸ εἶχε προτείνει τὸ Τριπόδι, ταράχτηκε κάπως. Πάντα κακὸ εἶτανε νὰ γυρεύῃς γιατριὰ ἀπὸ ἀλόθρησκους. Ἔστειλε καὶ μήνυσε τὴν κερὰ Μοσκοῦ τὸ Τριπόδι καὶ τῆς εἶπε μὲ ταραχὴ τὰ λόγια τῆς Μαρούσας. Τὸ Τριπόδι ἂν καὶ δὲν εἶταν πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὸ γήτεμα τῆς Ἀλλόθρησκης, σὰν ἄκουσε τὸ ὄνομα τῆς Μαρούσας τινάχτηκε καὶ εἶπε μὲ ἀποστροφή.

— Βέβαια, τί θὰ πῇ ἐκείνη τώρα... πέρασαν πολλὰ χρόνια κ' ἔχει ὁλότελα λησμονήσει τὸ μαῦρο ἱστορικὸ τῆς ζωῆς της... βέβαια, τὶ θὰ πῇ ἐκείνη τώρα...

Ἡ κερὰ Κωστοῦ καταπράυνε κάπως. Μὰ τὴ νύχτα σὰν ἔμεινε μονάχη ἄρχισε νὰ συλλογίζεται πὼς θᾶταν καλὸ νὰ μὴ γενόταν τὸ πρᾶγμα ὅπως γένηκε. Εἶχε κ' ἡ δική μας θρησκεία χάρες καὶ χάρες μεγάλες... Πολλὴ ὥρα δὲν μπόρεσε νὰ κοιμηθῇ. Ἡ συλλογὴ τήνε βασάνιζε. Τώρα στὰ γερὰ τήνε τυραννοῦσε ἡ συνείδησή της. Εἶταν ἄπρεπο κάμωμα αὐτὸ ποὺ ἔκανε. Δυὸ - τρεῖς φορὲς ἀπάνω στὴ συλλογή της σηκωνότανε μηχανικὰ καὶ πήγαινε μπροστὰ στὸ εἰκόνισμα — κάτι ἀκατανίκητο τήνε τραβοῦσε ἐκεῖ — καὶ πέφτοντας στὰ γόνατα ψιθύριζε μιὰ ἐξιλεαστικὴ προσευχή. Στὸ τέλος κοιμήθηκε κουρασμένη καὶ ἀφανισμένη. Πολλὴ ὥρα εἶταν ἀκίνητη καὶ φαιτότανε ἡσυχασμένη. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ὅμως ἡ Μισίρω ποὺ εἶχε μπῆ στὴν κάμαρά της γιὰ νὰ παρατηρήσῃ ἂν ἡσυχάζῃ, τὴν εἶδε νὰ κουνιέται στὸ κρεββάτι της, νὰ παίζουνε τὰ φρύδια της, νὰ ἀνατινάζεται κάπου κάπου καὶ νὰ παραμιλῇ. Τρόμαξε. Καὶ ἔδωσε αὐτί, μὰ ἀπὸ τὸ παραμιλητὸ τίποτα σχεδὸν δὲν μπόρεσε νὰ βγάλῃ, ἐξὸν ἀπὸ δυὸ - τρεῖς λέξες ποὺ ἀκουστήκανε μισοκάθαρα.

— Χριστούλη μου!... Γέροντά μου... Δὲν τὄθελ' ἡ ψυχή μου...

Τὸ πρωὶ σὰν ξαναῆρτε ἡ Μισίρω νὰ τήνε διῇ, ἡ κερὰ Κωστοῦ ἡ μικρανεψιὰ τοῦ Παπασταύρου τοῦ Καλωσώρισες, εἶτανε μισοκαθισμένη στὸ κρεββάτι καὶ συλλογίζονταν, τόσο βαθιὰ συλλογίζονταν, ποὺ δὲν ἔννοιωσε τὴν κόρη της νὰ μπαίνῃ. Ὅταν τὴν ἀντίκρυσε ἔδειξε κάποια ἀπορία, ὕστερα τὴν κοίταξε μὲ ἄπειρη τρυφεράδα, τινάχτηκε μὲ λαχτάρα καὶ τῆς εἶπε:

— Ἔλα κοντά μου, παιδί μου...

Τήνε πῆρε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τήνε φιλοῦσε μὲ περιπάθεια, τήνε φιλοῦσε καὶ τὴν ἔσφιγγε σφιχτὰ στὸ ἀδυνατισμένο στῆθος της. Ποτὲ δὲν ἔδειξε τόση διάχυση ἡ κερὰ Κωστοῦ στὰ παιδιά της. Τίποτε ὅμως δὲν τῆς εἶπε ἀφ' ὅσα συνέβηκαν τὴ νύχτα. Δὲν ἤθελε πιὰ νὰ ταράξῃ τὴν ἀθῶα ψυχή της...

Νὰ γίνῃ αὐτὴ αἰτία, καθὼς ὡμολόγησε ἡ Μαρούσα ἡ ἀπάντρευτη, νὰ κακοσημαδιαχτοῦνε τὰ παιδιά της, νὰ γίνουν κακὴ παροιμία!

Τὴν ἄλλη νύχτα εἶταν πιὸ ταραγμένη. Σπασμοδέρνονταν καὶ πολλὲς ὧρες δὲν μποροῦσε νὰ κλείσῃ μάτι, καὶ σὰν ὕστερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα μπόρεσε νὰ κοιμηθῇ λιγάκι, εἶδε τὸ ἴδιο ὄνειρο τῆς περασμένης βραδιᾶς, καὶ παραμιλοῦσε καὶ ἀνατιναζότανε καὶ ψιθύριζε εὐχὲς καὶ ζητοῦσε συχώρεση.

Ὅταν τὸ πρωὶ ἤρτε νὰ τήνε διῇ ἡ Μοσκοῦ τὸ Τριπόδι, τῆς διηγήθηκε τὰ καινούρια βάσανά της, τῆς εἶπε τὸ ὄνειρό της καὶ μιὰ ὁριστικὴ ἀπόφαση ποὺ πῆρε ὕστερα ἀπὸ πολλὲς τυραννίες καὶ συλλογές. Εἶδε στὸν ὕπνο της τὴν κακογεράματη Ἀλλόθρησκη νὰ σκεπάζῃ τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγιᾶς — ἡ ἁμαρτωλὴ δὲν τολμοῦσε νὰ κάνῃ τὰ σημεῖα της μπροστὰ στὰ μάτια τῆς Ἁγιας Παρθένας — καὶ νὰ κάνῃ τὰ γητέματά της.... Σὰν τέλειωσε ὅμως καὶ σηκώθηκε νὰ φύγῃ τίναξε μὲ μυστηριώδικο τρόπο τοὺς κόρφους της καὶ ξεπετάχτηκαν κάτι σκιές, μικρὲς - μικρές, μὰ τόσο πολλές, ποὺ πλημμύρισε ἡ κάμαρα... Καὶ ἂν τὰ γητέματα τὴν ἔκαναν καλά, οἱ σκιὲς ὅμως δὲν τὴν ἀφίνανε νὰ κοιμηθῇ ἥσυχα, τήνε βασάνιζαν, τήνε τυραννοῦσαν κι' ὅταν στὰ τελευταῖα τὴν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος πήγαιναν καὶ καθόντανε στὸ στῆθος της. Ἀπάνω σ' αὐτὸ κατὰ τοῦ εἰκονοστασιοῦ τὸ μέρος ἄνοιγε μιὰ συννεφένια πόρτα, σὰν ὅλο τὸ μέρος ἐκεῖνο νὰ εἶτανε σύνγεφο καὶ φαινότανε μιὰ γλυκειὰ μορφή, θυμωμένη ὅμως, σοβαρή, μὲ μακριὰ ἄσπρα γένεια, μὲ μακριὰ ξέπλεχα μαλλιά, κρατοῦσε σταυρὸ στὸ χέρι κι' ἀπ' τὰ χείλια της, ποὺ παίζανε μ' ἕνα τρόπο παράδοξο, φαινότανε σὰ νὰ ξέφευγαν κάτι μυστηριακὰ λόγια... Τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶδε νὰ παίζουν καὶ τῆς Παναγιᾶς τὰ μάτια.

Ἡ κερὰ Μοσκοῦ τὸ Τριπόδι, μουδιασμένη, συντριμμένη ἀφ' ὅσα ἄκουσε, πρόσμενε μὲ τσιτωμένα μάτια, ἀμίλητη, ν' ἀκούσῃ καὶ τὴν ἀπόφαση ποὺ πῆρε ἡ κερὰ Κωστοῦ ἡ μικρανεψιὰ τοῦ Παπασταύρου τοῦ Καλωσώρισες. Κι' αὐτὴ ξακολούθησε μὲ τὴν ἴδια πάντα ταραχή, μὲ κομμένη ἀναπνοή.

Ἡ μορφὴ ἐκείνη ποὺ φάνηκε ἀπὸ τὴ συννεφένια πόρτα, ἔμοιαζε ἴδια καὶ παράιδια τὴ μορφὴ τοῦ Παπακλώτα... τὰ χείλια της φαινόταν πὼς δίναν κατάρες γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔκανα νὰ φωνάξω τὴν Ἀλλόθρησκη νὰ μὲ γητέψῃ.... Καὶ τὰ μάτια τῆς Παναγιᾶς ποὺ παίζανε, εἶτανε σημεῖο πὼς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ θὰ πέσῃ στὸ κεφαλάκι μου καὶ θὰ ρημάξῃ τὸ σπιτικό μου ἀπὸ τὴ φύτρα...

Ἀπάνω σ' αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίῃ πικρά.

Ἡ κερὰ Μοσκοῦ τὸ Τριπόδι ξακολουθοῦσε νὰ τὴν ἀκούῃ ἐκστατική, ἐμβρόντητη, σαστισμένη, συγκινημένη.

— Καὶ τώρα θὰ πάω αὔριο μὲ τὸ καλὸ στὸν Παπακλώτα καὶ θὰ τοῦ ζητήσω χάρη, ξαναεῖπε.

(Ἀκολουθεῖ τὸ τέλος) **Α. Γεωργιάδης.**

LEON VÉRANE

Μέσα στοὺς τρεῖς τῆς μοίρας πύργους
οἱ τρεῖς οἱ ρηγοποῦλες σκλάβες.
Ἡ μιὰ θὰ γίνῃ ρήγισσα καὶ στὸ χρυσό της πύργο,
τὸ βράδυ, κλώθει τραγουδῶντας μάλλινη πορφύρα.
Ἡ δεύτερη καλογριὰ· στὸν ἀργυρό της πύργο
τὸ διάφανο, ψιλὸ μαλλὶ τοῦ στιχαριοῦ της κλώθει.
Κ' ἡ τρίτη, αὐτὴ ποὺ θὰ πονῇ, μέσα στὸ σιδερένιο
τὸν πύργο της. ἀδιάφορη κλώθει σκληρὸ καννάβι.
Μὰ μέσ' τοὺς τρεῖς τῆς μοίρας πύργους
δὲν ξεύρουνε πὼς εἶνε σκλάβες.

Χ. Ε.

ΠΩΣ ΓΕΝΝΩΝΤΑΙ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ

Φιλοσοφικὴ μελέτη.

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Τῷ ὄντι, ἡ ἐλαστικότητα τῆς ἀνάγκης καὶ αἱ μορφαί της, ποὺ ποικίλλουν καὶ συναγωνίζουνται, οἱ παράγοντες αὐτοί, ποὺ ὁ κοινωνιολογικός κανὼν ἀφαιρεῖ, ἀλλάζουν πέρα-πέρα, ἅμα τοὺς βάλῃς στὸ λογαριασμό, τοὺς ὅρους τοῦ προβλήματος καὶ ἐξασθενίζουν τέλεια κάθε κριτικὴ τοῦ κοινωνικοῦ Δαρβινισμοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὸ καινούριο σύγγραμμα τοῦ Νοβίκωφ εἶναι, ποὺ ὁ συγγραφέας του συγκεντρώνει σ' αὐτό, καθὼς εἶπανε, τὴν ποσότητα τῶν δοξασιῶν, ποὺ συναθροίζουνται φυσικὰ καὶ μοιραῖα γύρω ἀπὸ τὸ δόγμα, ποὺ ἐπικαλεῖται. Λοιπόν, ἂν ζητήσῃ κανεὶς νὰ μάθῃ ἐπάνω σὲ ποιὰ δοξασία βαθύτερη βασίζεται ἡ πίστη στὸν ἀντικειμενικὸ καὶ καθωρισμένο χαρακτῆρα τῆς ἀνάγκης, ποὺ τὸν διαφεύδει κατηγορηματικὰ κάθε παρατήρηση τοῦ πραγματικοῦ, καταντᾷ νὰ ἐπικαλεστῇ τὴν δοξασία τῆς δικαιοσύνης γιὰ ἀναλλοίωτο τύπο τῆς ὑπάρξεως. Τὸ νὰ εἶναι ἡ ἀνάγκη ἕνα ὡρισμένο μέτρο, αὐτὸ ἀποτελεῖ τῷ ὄντι μία ἀπαραίτητη συνθήκη γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ διαμοιρασθοῦν δίκαια μεταξὺ ὅλων, τὰ μέσα τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ἀνάγκης, μ' ἕνα τέτοιο τρόπο, ποὺ ἡ ἀντικειμενικότητά της ἐξηγεῖται ἅμα τὴν ἐξετάσῃς ὡς λειτουργία μιᾶς θρησκείας τῆς δικαιοσύνης. Λοιπόν, ἡ θρησκεία καὶ ἡ δοξασία αὐτὴ διατυπώνουνται καλὰ καὶ μὲ μία τέλεια ἀσφάλεια στὴν ***Κριτικὴ τοῦ κοινωνικοῦ Δαρβινισμοῦ*** «Ἐπίσης, θὰ πῇ ὁ συγγραφέας, ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ ζωὴ ποὺ ἐννοήθηκε ὑποκώφως, πολλοὺς αἰῶνας κ' ἐδῶ.» Πιστεύει στὴν ταὐτότητα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς τέτοιας, τοὐλάχιστο, καθὼς θὰ ταίριαζε νὰ τὴν πραγματοποιήσουμε, καὶ προεξοφλεῖ τὸ θεμέλιωμα μιᾶς παγκόσμιας δικαιοσύνης μὲ τὸ συνασπισμὸ τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Τέλος, μὲ μιὰ μοναδικὴ ἑρμηνεία τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης, γιὰ τὴν ὁποία θὰ ξαναμιλήσουμε, φαντάζεται πὼς ἡ θεωρία τοῦ δαρβινισμοῦ θὰ γενούντανε δεκτὴ εὐνοϊκὰ ἀπὸ μερικὰ πνεύματα, ποὺ, ἐξετάζοντας στὴ θεωρία αὐτή, τὴν δύναμη ποὺ ὑποθέτει μόνιμη στὴ φύση καὶ ποὺ κάνει νὰ θριαμβεύουν οἱ καλήτεροι, θἄβλεπαν σ' αὐτὴ τὸ ὄργανο μιᾶς μελλούμενης δικαιοσύνης. Ἀπ' αὐτὸ συμπεραίνει πὼς ὁ ἄνθρωπος ἔχει μίαν ἄσβυστη δίψα γιὰ τὴ δικαιοσύνη. «Εἶναι φυσικὸ αὐτό, προσθέτει, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλλοιώτικα, γιατὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἡ ζωή, ἡ ἀδικία εἶναι ὁ θάνατος.» Σὲ τέτοιες βεβαιώσεις, ποὺ βρίσκουνται σὲ φανερὴ ἀντίφαση μὲ ὅλη τὴν πεῖρα καὶ ποὺ τὸ περιεχόμενό τους εἶναι ἀσυμβίβαστο σ' ἕνα τέτοιο σημεῖο μὲ οἱανδήποτε ἀντίληψη τῆς ὑπάρξεως, ποὺ μπορεῖ νὰ σχηματίσῃ κανείς, σὲ τέτοιες λοιπὸν βεβαιώσεις ἀναγνωρίζει κανεὶς καὶ ἀκούει νὰ βράζῃ ἡ πλησιέστερη πρὸς ἐμᾶς πηγή, ὅπου τροφοδοτεῖται καὶ φουσκώνει ἡ ἰδεολογικὴ δοξασία, ἡ Χριστιανικὴ πηγή. Νὰ λοιπὸν ἡ μέθη ποὺ γέννησε τὸ Εὐαγγελικὸ ὑγρό, πρὸ δύο αἰῶνας κ' ἐδῶ ἀφιδρώνοντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ τοιχώματα τοῦ δόγματος ὅπου ἠμπόρεσε νὰ τὸ περικλείσῃ ἡ ἐκκλησία, ἐξατμίσθηκε καὶ ἁπλοχύθηκε στὸ περιβάλλον τῆς Δύσης χορταίνοντας τὴν ἀτμοσφαῖραν ὅπου λούζουνται τὰ πνεύματα καὶ καθορίζοντας μιὰ κατάσταση παραλογισμοῦ, ἕνα διανοητικὸ ἀλκοολισμό, ποὺ ἔφερε καὶ ἱστορικῶς τὶς κρίσεις ***τοῦ παραλήματός του.***

Δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ἀναποδογυρίσουμε τὴν πρόταση τοῦ Νοβίκωφ διὰ νὰ ἀποχτήσουμε ἕνα αὐστηρὸ καὶ ἀπρόσβλητο ὁρισμὸ τῶν συνθηκῶν κάθε ὑπάρξεως ποὺ εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ: «Πρέπει νὰ διαπιστώσουμε πὼς ἡ ἀδικία εἶναι ἡ ζωή, ἡ δικαιοσύνη ὁ θάνατος», καὶ τὸ μοναδικώτερο ἀπ' ὅλα εἶναι ὅτι ἐν ὀνόματι αὐτῆς τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης, σύμφωνα μὲ τὴν ἀκέρια ἔννοιά της, πρέπει νὰ ἀναιρέσουμε τὴν ἐνάντια πρόταση καὶ τὸ πιὸ προσβλητικὸ στὴν βεβαίωση ποὺ παράγεται αὐτὴ — περισσότερο ἀπὸ τὸ σφάλμα τῆς λογικῆς — εἶναι ἡ παραμόρφωση καὶ τὸ μίκρεμα, ποὺ φέρνει αὐτή, τῆς ἐννοίας αὐτῆς τῆς δικαιοσύνης, τῆς ὁποίας μία ἐξαγριωμένη εὐαισθησία μπορεῖ νὰ προσφέρῃ τὸ ἀνάθεμα ἐνάντια σὲ κάθε μορφὴ τῆς ζωῆς, προτιμῶντας ἡρωϊκά, σύμφωνα μὲ τὴ μόνη ἐξωτερίκευση τῆς ἁγιωσύνης, ποὺ νὰ μὴν εἶναι παιδακήσια, τὸ μηδὲν ἀπὸ τὴ ζωή.

Ἡ ***ὑπόθεση*** τοῦ Νοβίκωφ ὅτι δηλ. ἡ Δαρβινικὴ ἐπιλογὴ θὰ ἐσαγήνευε μερικὰ πνεύματα μὲ τὴν ***ἀπὸ τρίποδος*** δικαιοσύνη, τῆς ὁποίας θὰ εἶναι, νὰ ποῦμε τὸ ὄργανο, γιατὶ θὰ ἐξασφάλιζε τὸν θρίαμβο τῶν καλητέρων, ἡ ***ὑπόθεση*** αὐτὴ μᾶς φαίνεται ἀπὸ τὶς πιὸ παράξενες παραμορφώσεις ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιβάλῃ κανεὶς σὲ μιὰ ἰδέα ὅσο καλόβολη καὶ εὔκαμπτη καὶ ἂν εἶναι στὴν ὑπόστασή της. Καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσουμε πὼς τῷ ὄντι ὁ κοινωνικὸς Δαρβινισμὸς ἐπραγματοποίησε τὸν θρίαμβο τῶν πιὸ ἱκανῶν, τῶν καλητέρων, ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα, ἔστω καὶ ἡ ἀνύψωση μιᾶς τέτοιας ὑπεροχῆς, ποιὰ σχέση μὲ τὴ δικαιοσύνη θὰ μποροῦσε νὰ στηρίξῃ; Τὸ ἄδικο ἴσια ἴσια εἶναι ποὺ ὑπάρχουν δυνατοὶ καὶ ἀδύνατοι, ἱκανοὶ καὶ ὀλιγώτερο ἱκανοί, εὐτυχισμένοι καὶ δυστυχισμένοι καί, σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου, τὸ νὰ ἐξαρτᾷς τὴν βασιλεία τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ καλοῦ ἀπὸ τὴν ἐξάλειψη τῶν ἀδυνάτων καὶ τῶν ἀναξίων, εἶναι σὰν νὰ θεμελιώνῃς τὴν ἰδέα τοῦ κανονικοῦ καὶ τοῦ καλοῦ ἐπάνω στὴν ἰδέα τῆς ἀδικίας, εἶναι σὰν νὰ κηρύχνῃς τὴν θεμελιώδη ἀδικία τῆς ὑπάρξεως. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πιασθῇ κανεὶς μὲ τόσο μοναδικὲς ἑρμηνεῖες τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης γιὰ νὰ κάνῃ φανερὸ τὸ ἀσυμβίβαστό της μὲ τὴν ἰδέα τῆς ὑπάρξεως. Ἡ παρατήρηση αὐτὴ

γένηκε ἀλλοῦ (1): μόνο ἡ ἀντίληψη μιᾶς ἐξέλιξης, ποὺ ἀνυψώνεται ἀπὸ μιὰ κατάσταση προγενέστερης ἀδικίας πρὸς μία κατάσταση μελλούμενης δικαιοσύνης, μόνη αὐτὴ εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἰδέας μιᾶς δικαιοσύνης τῆς ζωῆς ἀμετάτρεπτης. Ἂν, τῷ ὄντι, αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀκόμη μιὰ ἀπὸ τὶς μορφὲς τῆς σύγχρονης θρησκείας, μορφὲς ποὺ ἐκληρονόμησε ὁ ***Χριστιανικὸς Μεσσιανισμὸς*** ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸ Μεσσιανισμὸ, ἐκλαϊκευμένες ἀπὸ τὴν ἰδεολογία τῆς ἐποχῆς μας, γιὰ νὰ κρατῇ ἐπίμονα προσηλωμένα τὰ μάτια στὸ μέλλον καὶ νὰ θεωρῇ γιὰ τίποτε τὸ παρελθὸν καὶ τὰ παθήματά του, ἂν εἶναι ἔτσι, ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν μία ἄποψη, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ παραδεχθῇ ὁ φιλόσοφος, ποὺ ἀνακρίνει τὴ ζωὴ στὸ ὅλον της καὶ ζητεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ τί εἶναι στὴν οὐσία της καὶ ποῖοι εἶναι οἱ νόμοι ποὺ τὴν κυβερνοῦνε.

Γιὰ τὸ φιλόσοφο αὐτό, τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀδικία εἶταν ἡ μορφὴ τῆς ὑπάρξεως σὲ μιὰ στιγμὴ τῆς διαρκείας της, τὸ γεγονὸς αὐτὸ σημαίνει πὼς τὸ ἄδικο εἶναι τὸ κανονικὸ καὶ πὼς ἡ δικαιοσύνη εἶναι ρητῶς τὸ ἀδύνατο, γιατὶ μόνο ἡ μακρυνὴ ἄποψη τῆς μελλούμενης βασιλείας της θὰ δημιουργοῦσε ἀνάμεσα σὲ δυὸ μέρη τῆς ὑπάρξεως ἕνα χάσμα, ποὺ ὅλο καὶ θὰ πήγαινε σὲ πλάτος μὲ τὸ διάφορο τρόπο ποὺ θὰ μεταχειριζούμασταν καὶ θὰ ἐπιβάλλαμε στὸ κάθε μέρος. Ἡ θεμελιώδης ἀδικία τῆς ὕπαρξης στὰ μάτια τοῦ φιλοσόφου θὰ πήγαινε αὐξάνοντας ἀπὸ ὅλη τὴ δικαιοσύνη, ἀπὸ ὅλη τὴν εὐτυχία, ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸ χιμαιρικὸ μέρος. ποὺ ἡ ***ὑπόθεση*** θἄκανε νὰ διακριθῇ ἀπὸ μακρυὰ μέσα στὸ μέλλον. Ἀλλὰ στὰ μάτια τοῦ φιλοσόφου αὐτοῦ καὶ διότι αὐτὸς ἐφαρμόζει ἀκέραια τὴν ἀντίληψη τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης, φαίνεται ἀκόμα πὼς κάθε διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, κάθε διαφορὰ μεταξὺ τῶν πραγμάτων εἶναι ἰσοδύναμος μὲ τὴν ἀδικία. Καὶ ταὐτοχρόνως μὲ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ συμπεράσματος αὐτοῦ ἐπιβάλλεται ἐξ ἴσου, μ' ὄχι ὀλιγώτερη δύναμη, ἡ ἐξακρίβωση αὐτή, ὅτι δηλ. ἡ διαφορὰ εἶναι μὲν οὐσιώδης συνθήκη τῆς ὑπάρξεως, ὅτι τίποτε δὲν νοεῖται ἔξω ἀπὸ τὴν διάκριση τῶν πραγμάτων, μεταξύ των, μὲ τρόπο ποὺ ἀδικία καὶ ὕπαρξη εἶναι ὅροι συνώνυμοι.

* * *

Ἡ ἐξέταση αὐτὴ τοῦ γεγονότος τῆς διαφορᾶς, στὴν ὕπαρξη, μὲ φέρνει σὲ μιὰ ἄλλη ***θέση*** τοῦ Νοβίκωφ, καὶ ἄλλη βεβαίωση, ποὺ κι' αὐτὴ μπαίνει μέσα στὸ σύνθεμα τῆς ἰδεολογικῆς δοξασίας καὶ ποὺ ὁ συγγραφέας της μεταχειρίζεται σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἐπιχειρήματα ἐναντίον ***τοῦ κοινωνικοῦ Δαρβινισμοῦ.*** Συνίσταται δὲ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ στὴν βεβαίωση ὅτι μόνο ὁ συνασπισμὸς εἶναι γόνιμος καὶ ὅτι ἡ διάσπαση εἶναι ἕνα κακό. Καί ἂν ὁ Νοβίκωφ ἀφοσιώνεται στὴν ἰδέα αὐτή, τὸ κάνει γιατὶ θεωρεῖ τὸν πόλεμο μιὰ μορφὴ τῆς διασπάσεως: «Τὸ νὰ λὲς πὼς ὁ πόλεμος εἶναι ὠφέλιμος, εἶναι σὰν νὰ λὲς πὼς ἡ διάσπαση εἶναι ὠφέλιμη», λέγει ὁ Νοβίκωφ. Ἡ συνταύτιση αὐτὴ εἶναι σωστή; Δὲν τὸ φρονῶ. Ἱστορικῶς δὲν εἶναι ἀμφίβολο πὼς ὁ πόλεμος ἀποδείχθηκε ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ κατάλληλα μέσα γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ὁμοσπονδίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, στὰ σπλάγχνα τοῦ ὁποίου θὰ γεννηθῇ, κατὰ τὴ θεωρία, ἡ παγκόσμια δικαιοσύνη. Μὲ τὸν πόλεμο θεμελιώθηκε ἡ ἀπέραντη ρωμαϊκὴ εἰρήνη. Μόνο καὶ ἀποκλειστικὰ μὲ εἰρηνικὰ μέσα δὲν σχηματίσθηκε ἡ πελώρια Βρεττανικὴ ἀποικιακὴ αὐτοκρατορία. Ἡ Γαλλικὴ ἑνότητα καὶ αὐτὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μακρᾶς σειρᾶς συγκρούσεων, ποὺ δὲν τελείωσαν ἴσως ἀκόμη, μποροῦμε δὲ νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο καὶ διὰ τὴν Γερμανικὴν ἑνότητα. Πρέπει λοιπὸν νὰ διακρίνουμε τὴν περίπτωση ὅπου ὁ πόλεμος εἶναι καταναγκαστικὸ μέσο προσεγγίσεως καὶ ἑνώσεως, καθὼς συνέβη εἰς τὴν ρωμαϊκὴ περίπτωση, ἀπὸ τὴν περίπτωση ὅπου εἶναι μέσο χωρισμοῦ, καθὼς συνέβη μὲ τὴν περίπτωση τῶν Ἡνωμένων - Πολιτειῶν στὶς σχέσεις των μὲ τὴ Μητρόπολη. Ἀλλ' ἡ συζήτηση αὐτὴ δὲν παρουσιάζει κανένα ἐνδιαφέρο κοντὰ στὸ ζήτημα ποὺ προβάλλει ἀμεσώτερα μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος τῆς διασπάσεως καὶ τῆς ὠφέλειάς του, γιατὶ ἐδῶ, μὲ τὴ ζέση ποὺ μαρτυρεῖ γιὰ τὸ γεγονὸς τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῆς ἑνώσεως ἕνα πνεῦμα σὰν τοῦ Νοβίκωφ, ξαναβρίσκουμε τὰ ἴδια βαθειὰ νερὰ τῆς χριστιανικῆς πηγῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία τροφοδοτεῖται ἡ ἰδεολογικὴ δοξασία. Στὴν περίπτωση αὐτή, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, τὰ νερὰ αὐτὰ θὰ ἐμφανισθοῦν διοχετευμένα ὑπὸ μίαν διαλεκτικὴν μορφὴν νεωτάτης ἐφευρέσεως, φιλτραρισμένα καὶ βαλμένα σύμφωνα μὲ τὸ νεώτερο γοῦστο, κατάλληλα γιὰ ἄμεση κατανάλωση.

«Ἡ ὑγιὴς κατάσταση τοῦ εἴδους μας, βεβαιώνει ὁ Νοβίκωφ, εἶναι ἡ ἕνωση ὅλων τῶν ἀνθρώπων ποὺ κατοικοῦν τὸν πλανήτην . . . Ὑπὸ μία ἄλλη ἔποψη μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πὼς ἡ κανονικὴ κατάσταση (γιατὶ κάθε τι ποὺ εἶναι κανονικὸ εἶναι ὑγιὲς) εἶναι ὁ συνασπισμὸς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἂν κάνουμε ἕνα βῆμα παραπάνω καὶ σταθοῦμε ἐπάνω στὸ διανοητικὸ ἔδαφος, πρέπει νὰ ποῦμε πὼς ὁ συνασπισμὸς ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ ὀρθολογιστικὴ κατάσταση». Καὶ ἰδού, μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ λόγου, τῆς μεγάλης αὐτῆς λέξεως, ἰδοὺ ποὺ λαμποκοπᾷ τὸ μυστηριώδικο φυλαχτῆρι ποὺ μπροστὰ σ' αὐτὸ ὑποκλίνεται ἡ συνείδηση τοῦ συγχρόνου ποιμνίου, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ποὺ τὸ ποίμνιο τῆς πρωτόγονης Ἐκκλησίας συνεννώνουνταν γύρω ἀπὸ τὸ σημάδι τοῦ σταυροῦ.

Ὅπως κι' ἂν εἶναι ὅμως ἡ μορφὴ αὐτὴ τῆς δοξασίας, ἂν σαγηνεύῃ ὁλόκληρο ἕνα μέρος τῆς σύγχρονης συνείδησης, ἀφήνει καὶ τόπο στὶς ἐκδηλώσεις μιᾶς ἀτομιστικῆς εὐαισθησίας, ὀλιγώτερο διεραστικῆς, γιατὶ δὲν

(1) Ἡ ἐξάρτηση τῆς ἠθικῆς καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἠθῶν·

συνεπάγεται, καθὼς ἡ ἄλλη, συνασπισμό, εἶναι ὅμως ἐπίσης διαδομένη.

Στὸ μάτι τῆς ἀτομιστικῆς αὐτῆς εὐαισθησίας, ὁ συνασπισμὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν παρουσιάζεται σὰν ἕνα ἰδεῶδες τόσο ἐπιθυμητό, ὅσον τὸ ἐκτιμᾷ ὁ Νοβίκωφ. Ἕνα μέρος συνασπισμοῦ μάλιστα, ἀλλ' ὄχι τόσο στενοῦ, σὲ σημεῖο ποὺ νὰ καταργήσῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τὶς διαφορές, ποὺ τοὺς ξεχωρίζουν καὶ ποὺ ἀποτελοῦν ὅλη τὴν ἐνδιαφέρουσα ποικιλία τῆς ζωῆς. Νὰ συνασπισθοῦμε, βέβαια, ἀλλὰ μὲ σκοποὺς ὠφελείας ὑλικούς, καὶ νὰ ἐπιθυμοῦμε τὸ ἐναντίο σ' ὅλα τὰ ἄλλα καὶ νὰ θέλουμε τὸν ἀνώτατο βαθμὸ τῆς διασπάσεως, ποὺ συμβιβάζεται μὲ τὴ ζωή, νὰ πραγματοποιήσουμε ἕνα μάξιμουμ ἀμοιβαίας ἀνεξαρτησίας ὅπου νὰ ἐπιτρέπεται στὶς ἀτομικὲς συνειδήσεις νὰ διατηρήσουν τὴν ἀκεραιότητά τους, τὴν πρωτοτυπία τους, καὶ νὰ σχηματίσουμε στὰ σπλάχνα τοῦ ἀνθρώπινου ἀστερισμοῦ μικροὺς ξεχωριστοὺς κόσμους — ξεχωριστοὺς καὶ ***ἀφισταμένους.***

Ἀλλὰ μὲ ὅρους πιὸ ἀντικειμενικούς, καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς διαφορὲς αὐτὲς τῆς εὐαισθησίας, στὴν ἰδεολογικὴ ἀντίληψη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ συνασπισμὸς εἶναι τὸ καλὸ καὶ ἡ διάσπαση τὸ κακό, θὰ ἀντιτάξουν τὴν ἀντίληψη, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ δύο αὐτοὶ ὅροι συντρέχουν ὅτη σύνθεση τῆς φαινομενικῆς ὑπάρξεως καὶ εἶναι ἀλληλέγγυοι ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο, πάντα ὅμως τὸ γεγονὸς τῆς διασπάσεως παίρνει, περισσότερο ἴσως ἀπὸ τὸ γεγονὸς τοῦ συνασπισμοῦ, χαρακτῆρα ἐνεργητικὸ καὶ συγκεκριμένο, δίνοντας, περισσότερο ἀπὸ τὸν συνασπισμὸ ἴσως, τὴν ἐντύπωση τοῦ δημιουργικοῦ ***γενέσθω.*** Ὑπὸ οἱανδήποτε ἔποψη καὶ ἂν τὸ ἐξετάσουμε, ἡ διάσπαση εἶναι τῷ ὄντι ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη κάθε συνασπισμοῦ. Ὑπὸ τὴν ἔποψη τῆς πολλότητος καὶ τῆς ἑτερογενείας, εἶναι τὸ ***δεδομένο,*** γιατὶ ὅλα τὰ πράγματα ἐμφανίζονται ξεχωριστά, ἐπιδεκτικά, ἐνίοτε ὅμως ὄχι ἀναγκαίως ἐπιδεκτικά, σχέσεων καὶ συνδυασμῶν ὅπου μπαίνουν σ' ἕνα συνασπισμό. Ὑπὸ τὴν ἔποψη τοῦ μονισμοῦ, ἡ διάσπαση εἶναι ἡ δημιουργικὴ δύναμη, ποὺ ἐνεργῶντας στὰ σπλάχνα μιᾶς ὑπόστασης, ποὺ ὑποτίθεται ὁμογενής, ὅλως διόλου ἀσύλληπτη ὑπὸ τὴν ἔποψη τῆς μεταφυσικῆς αὐτῶν ἀλληλεγγύης, διαιρεῖ τὴν ὑπόσταση αὐτή, διασκορπίζει μέσα στὴν ξεχωριστὴ καὶ ἀντιληπτὴ πολλαπλότητα τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν ὑποκειμένων, τὴν οὐσιώδη ἑνότητα, ποὺ πλάθει ἡ θεωρία, γιὰ νὰ καταστήσῃ δυνατὴ τὴν συνείδηση ἑνὸς πράγματος γιὰ ἕνα πρᾶγμα. Μόνο εἰς τὸν κόσμο αὐτό, ποὺ προηγουμένως εἶναι διασπασμένος, εἶναι μπορετοὶ οἱ συνασπισμοί, συνασπισμοί, ποὺ καταστρέφουν καινούριες διασπάσεις. Προτοῦ ἡ πραγματικότητα νὰ εἶναι καλὴ ἢ κακή, πρέπει νὰ ***εἶναι,*** καὶ δὲν ὑπάρχει πραγματικότητα, ποὺ νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ τὴν φαντασθῇ, χυμένη μέσα στὸ ἀκίνητο καὶ τὸ ὁμογενές. Πρέπει λοιπὸν ἕνα γεγονὸς συνασπισμοῦ νὰ ἐνεργῇ σταθερὰ στὰ σπλάγχνα τῆς πραγματικότητος, κάνοντας τὴν κάθε στιγμὴ νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τὸν ἴδιο ἑαυτό της καὶ ἀπὸ κάθε προγενέστερη πραγματικότητα, ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι κυρίως ἡ κίνηση, ποὺ τὴν ἐμψυχώνει, ἐπειδὴ εἶναι ἕνα οὐσιῶδες γεγονὸς συνεχοῦς δημιουργίας.

Ἂν ὁ πόλεμος εἶναι, ὅπως τὸ θέλει ὁ Νοβίκωφ, μία περίπτωση διασπάσεως πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε σ' αὐτόν, μαζὶ μὲ τὸν κοινωνικὸν δαρβινισμόν, ἐπιστημονικῶς καὶ δίχως καμμιὰ εὐαισθησία, ἕνα φαινόμενο μείζονος ὠφελείας.

(Δ. Παλάσα) *(Ἀκολουθεῖ)*

Ζοὺλ Γκωλτιέ.

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ"

Ἀπὸ τὰ νεοεκδοθέντα "Τραγούδια" τοῦ Τώνη Χρηστίδη ἀποσπῶμεν τὰ κατωτέρω δύο ὡραῖα ποιηματάκια.

Ἀλαφροκρούω τὸ ντέφι, ποὺ ἡ ψιχάλα
ἡ ἡδονικὴ μοῦχει χαρίσει ἀπόψι.
μιὰ μυρωδιὰ πλημμύρησε τὴ σάλα
ρόδων, ὁποὺ ἡ ἀδελφούλα μου ἔχει κόψει.

Ἀλλαφροκρούω τὸ ντέφι, κι' ἀραχνένιες,
παλιές, χαμένες μελωδίες γρικιοῦνται,
κι' ἀντίκρυ στὸν καθρέφτη νὰ οἱ κρινένιες
χαρές μου ἀπὸ τὴ λήθη ξεπετιοῦνται.

Κ' εἶνσι οἱ χαρές μου πέρα ὡς πέρα ντανταλένιες,
κάποια χνούδια φιλιῶν καὶ κάποια ἀχνάρια
στὰ χέρια μου ἀπὸ τούφες μπριλλιαντένιες,
κάποια βροχὴ χρυσολογιῶν, ποὺ ρέουν ἀνάρια.

Κι' ἀνάμεσα σ' αὐτὰ κ' ἕνα ρουμπίνι
ποὺ τὸ δένω κρυφὰ στὸ μαντηλάκι
τόγρό, τὸ μεταξένιο, ποὺ ἀναδίνει
ἕνα ἄρωμα ἀφροδίσιο ἀπὸ κορμάκι.

Ἀλαφροκρούω τὸ ντέφι κι' ὡς τὸ βράδι
κάθε καὶ πιὸ θαμπὸ σιγοπροβαίνει,
τὶς χαρὲς τὶς παλιὲς ἕνα μαγνάδι
νεραϊδόπλεχτης πάχνης μοῦ ὀμορφαίνει.

Σβήσαν τὰ κάρβουνα στὸ τζάκι
καὶ σκοτεινιὰ μεγάλη ἐχύθη.
Τὸν κλώστη τύλιξε ἡ γριά μου
καὶ τὸ μικρό μας ποκοιμήθη.

Ἕνα βιβλίο ποὺ κρατοῦσα,
ἀπὸ τὰ χέρια ἔπεσε χάμου,

τὰ μάτια ἀστράψανε τῆς γάτας
ποὺ ἐσύρθη νὰ γλειφτῇ σιμά μου!

Ὁ κύρης μας ἀπὸ τὸ μνῆμα
ἦρθε κρυφὰ στὴν κάμαρά μας,
νὰ μᾶς φιλήσῃ. Λυπημέτα
ἔτριξε κάποιο εἰκόνισμά μας.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΙΔΕΑΙ

Οἱ λόγιοί μας.

Ὁ Ἐξεταστής. Ὑπεσχέθητε πῶς θὰ ὁμιλοῦσατε διὰ τὸν κ. Γ. Ροντάκην.

Ὁ Παρατηρητής. Ὁ Ροντάκης εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἐκλεκτικοὺς λογίους μας. Ἀφωσιωμένος μὲ λατρείαν ἀπὸ παιδὶ στὰ γράμματα, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς ἕνα ἐπίζηλον σημεῖον. Ἄνθρωπος τοῦ ἰδεώδους εἶχε πάντοτε τὰ μάτια του στραμμένα στὸ ἄφθαστον. Τὸ μέτριον τὸ θεωροῦσε καὶ τὸ θεωρεῖ περιττόν. Ἡ φυσικὴ αὐτὴ τάσις τὸν κάμνει νὰ ψιλοδουλεύει τὸ ἔργον του καὶ νὰ τοῦ δίδῃ μίαν πρωτότυπον χροιάν.

Ὁ Ἐξετ. Ἔγραψε τὴν «Γραμματικὴν τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσας» τῆς ὁποίας, ἐνθυμοῦμαι, ἡ ἀγγελία παρήγαγε πολὺν κρότον ἐδῶ, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὅλαι αἱ ἐφημερίδες εἶχαν γράψει.

Ὁ Παρ. Πρὶν νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ γράψῃ γραμματικήν, συνειργάσθη εἰς τὴν τρίτην περίοδον τῆς «Φιλολογ. Ἠχοῦς» μαζὶ μὲ τὸν Φωτεινόν, τὸν Ἀκροθαλασσίτην καὶ τὸν Γεωργιάδη. Ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὸν Γρυπάρη, τὴν Παπαδοπούλου, τὴν Σοφία Σπανούδη καὶ μερικὰ ἄλλα ὀνόματα ποὺ ἔσβυσαν, ἡ τετρὰς αὐτὴ τῶν λογίων εἶναι ὁ πρῶτος πυρὴν τῶν δημοτικιστῶν εἰς τὴν πόλιν μας. Εἰργάσθη μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ νὰ προαγάγῃ τὸ ζήτημα. Ὁ Φωτιάδης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναφανῆ. Ὁ δὲ Φυτίλης ἦτο καθαρευολόγος. Ὁ Ροντάκης ἤρχισε τότε νὰ γράφῃ διηγήματα. Ἀπὸ τότε ἔδειξε ποῖον δρόμον ἔμελλε νὰ λάβῃ ἡ τέχνη του. Μία τέχνη πολὺ παράδοξος τότε καὶ παράδοξος σήμερον, ἐγκλείουσα πολλάκις τοιούτους σπινθῆρας φωτός, ὥστε νὰ ξαφνίζεσαι καὶ νὰ ἐκπλήσσεσαι. Δυστυχῶς ὅμως τοῦ κατέβηκεν ἡ ἰδέα νὰ γράψῃ γραμματικὴν καὶ ἐγκατέλειψε διὰ πολὺν καιρὸν τὸ διήγημα, εἰς τὸ ὁποῖον πολλὰ σημεῖα ἐδείκνυον ὅτι θὰ διέπρεπε.

Ὁ Ἐξετ. Καὶ ἡ γραμματική του εἶναι ἔργον σοβαρόν;

Ὁ Παα. Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ κατάλληλος νὰ τὴν ἐκτιμήσω. Περὶ αὐτῆς ὡμίλησαν, νομίζω, ὁ Ψυχάρης, ὁ Χατζηδάκις, ὁ Κρουμβάχερ καὶ ἄλλοι. Αὐτοὶ ὡς εἰδικοὶ εἶπον τὴν γνώμην των, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ σεβώμεθα. Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς γραμματικῆς, ἐξέδωσε ἕνα μικρὸν τόμον, μὲ τὸν τίτλον «Οἱ Μπόξερ», ἀπάντησιν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Βάσῃ, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου γραφέντα ἐναντίον τῆς γραμματικῆς του. Τὸ ὕφος τῶν Μπόξερ εἶναι δριμύ. Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Βάσῃ ἕνα ἕνα ξετινάζουνται μὲ ἄλλα ἐπιχειρήματα σοβαρά. Εἰς τὸ τεῦχος αὐτὸ ὁ Ροντάκης εὗρε τὴν περίστασιν νὰ ἐπιτεθῇ ὄχι μὲ καλὸν τρόπον καὶ ἐναντίον τοῦ κ. Ψυχάρη. Τὴν στάσιν αὐτὴν τοῦ Ροντάκη δὲν τὴν δικαιολογῶ. Διότι ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ὅσον καὶ ἂν θέλωμεν νὰ ἀντιφερθῶμεν ἐναντίον τοῦ Ψυχάρη, ὅσον καὶ ἐὰν δὲν δυνάμεθα εἴτε ἀπὸ πεποίθησιν εἴτε ἀπὸ ἀνάγκην νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ γλωσσικόν του σύστημα. οὗτος ἦτο καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ὁ πρῶτός μας διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν τόλμην νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὰ μάτια καὶ νὰ μᾶς δείξῃ τὸ φῶς. Ὅταν λέγωμεν ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως, ἢ ἐνσυνειδήτως ψευδόμεθα ἢ ἀσυνειδήτως προσπαθοῦμεν νὰ ἀπατήσωμεν τὸν ἑαυτόν μας.

Ὁ Ἐξετ. Εἶμαι κ' ἐγὼ τῆς αὐτῆς γνώμης.

Ὁ Παρ. Ὅταν ἐκόπασεν ὁ θόρυβος ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς γραμματικῆς καὶ τῶν Μπόξερ, ὁ Ροντάκης ἐπανῆλθεν εἰς τὸ διήγημα. Δὲν ἔγραψε πολλὰ διηγήματα δυστυχῶς, ἀλλ' ὅσα ἔγραψε εἶναι ἔργα ἀρκετὰ καλά. Ἐδῶ ὁ ποιητὴς ἐνθυμεῖται τὴν πατρίδα του, ὅπως ὁ Πασαγιάννης, καὶ λαμβάνει τὰς ὑποθέσεις του τὰς ἀγρίας, ἀπὸ τὴν ἀγρίαν ποτὲ Μάνην, τῆς ὁποίας τὰ ἔθιμα τὸν ἐμπνέουν νὰ γράψῃ τραγικωτάτας καὶ φρικιαστικὰς σελίδας. Ἕνας τραγικὸς φόνος, μία παράνομος μῖξις, μία ἐκδίκησις, ἕνα πάρσιμο τοῦ αἵματος πίσω, θὰ συγκινήσῃ τὸν ἀναγνώστην, θὰ τὸν κάμῃ ν' ἀναπριχιάσῃ. Καὶ αὐτὴ ὅλη ἡ ἀγριότης, τὰ συναισθήματα καὶ ἡ προσήλωσις πρὸς τὰ πατροπαράδοτα τῶν ἡρώων τοῦ Ροντάκη, τίθενται εἰς ἕνα ὡραῖον πλαίσιον, πλεγμένον μὲ μίαν πρωτότυπον τεχνοτροπίαν, τὴν ὁποίαν ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν συγκεντρωτικήν. Διότι ὁ ποιητὴς τοῦ ἀνεκδότου ἀκόμη «Ξεχρεώματος» κατορθώνει μέσα εἰς μικρὰς καὶ παραδόξους καμμιὰ φορὰ φράσεις ἄνευ ρημάτων καὶ ἐνίοτε ἄνευ ἀποδόσεως, νὰ κλείσῃ ὁλόκληρον τρικυμισμένον πέλαγος ἀπὸ συναισθήματα, πάθη, ταλμηρὰς ἀποφάσεις, κατορθώματα, τὰ ὁποῖα εἰς χεῖρας ἄλλου συγγραφέως θὰ κατελάμβανε μακρὰς σελίδας. Ἡ τέχνη τοῦ Ροντάκη ἀναλύει διὰ τῆς συντομίας, ἐνίοτε καὶ μονολεκτικῶς. Δὲν σοῦ τὰ λέει ὅλα, ἀλλὰ σοῦ δίδει μίαν ἄκρη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σὺ θὰ ὁδηγηθῇς νὰ ἀνακαλύψῃς καμμίαν φορὰν ἕνα μυστήριον. Ἐνῷ φαίνεται νὰ εἶναι ἀδελφὴ ψυχὴ μὲ τὸν Σπήλιον Πασαγιάννην καὶ ἔχει σχεδὸν τὸ ἴδιον πλάτος εἰς τὸ νόημα, εἰς τὴν φράσιν μὲ ἐνίοτε τὴν ἰδίαν διατύπωσιν, ἵσταται ὅλως διόλου ἀντιμέτωπός του. Πολύλογος ὁ Πασαγιάννης, κοντόλογος, ἀλλ' ἐκφραστικὸς ὁ Ροντάκης. Ἡ ψυχολογία του εἶναι ἀληθινὴ καὶ ὅλον μαζὶ τὸ ἔργον του κομψόν. Ἰδιαίτερόν του χαρακτηριστικὸν ἐκτὸς τῆς συν-

τομίας καὶ τῆς δυνατῆς ἐκφράσεως, εἶναι ἡ ἐκλεκτικότης εἰς τὰς λέξεις. Ὁ διάλογός του πάντοτε ὡραῖος. Καὶ εἰς τὰς τραγικὰς στιγμὰς καὶ τὰς ἠρέμους καὶ τὰς λυρικάς. Ὅταν ἀφίνῃ τὰς φρικιαστικὰς ὑποθέσεις του καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἀγάπης, γίνεται ἕνας πολὺ καλὸς λυρικὸς ποιητὴς εἰς τὸ πεζόν. Ὅλα αὐτὰ θὰ ἐκτιμηθοῦν ἀπὸ τοὺς ὀλίγους, ὅταν ὁ Ροντάκης ἐκδώσῃ τὸ σκορπισμένον του ἔργον εἰς ἕνα τόμον. Μὲ αὐτὰ ὅλα δὲν ἐννοῶ ὅτι ὁ Ροντάκης εἶναι μέγας συγγραφεύς, σχετικῶς ὅμως κρινόμενος εἶναι κάτι τι.

Ὁ Ἐξετ. Νὰ μὲ πῆτε τώρα μερικὰ λόγια καὶ διὰ τὸν κ. Γεωργιάδην.

Ὁ Παρ. Θὰ μὲ ἐπιτρέψετε νὰ μὴ σᾶς ἐκφράσω ἀτομικήν μου γνώμην περὶ αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο διότι εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ἀναλάβῃ ἄλλος τὸν κόπον αὐτόν. Εἰς πολὺ προσεχὲς μέλλον θὰ ἀκούσωμεν τὴν γνώμην του εἰς τὰ «Χρονικά». Ἐν τούτοις ἁπλῶς θὰ σᾶς ὀνομάσω μερικά του ἔργα. Ἔγραψε πολλὲς κριτικές. Ἐδημοσίευσεν ἕνα δρᾶμα εἰς τὸν «Νουμᾶν». Ἔγραψε ἀρκετὰ διηγήματα, ἐκ τῶν ὁποίων «Ἡ Μάννα μου ἡ Κώσταινα» ἐπηνέθη πολὺ ἀπὸ τὸν Ψυχάρη καὶ ἐδιδάχθη ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς τὴν ἐν Παρισίοις σχολὴν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐπίσης ἐδημοσίευσε μερικὰ διηγήματα εἰς τὸν «Νουμᾶ», τὸν «Ἐπίκαιρον» καὶ τὰ «Χρονικά» καὶ ἐξέδωκεν ἰδιαίτερον τόμον μὲ τὸν τίτλον «Σὰν παραμύθια». Ὅταν ἐξεδόθησαν τὰ «Σὰν παραμύθια», ὁ τύπος ἐξεφράσθη εὐνοϊκῶς, μὲ ἐνθουσιασμὸν ὅμως ἔγραψεν εἰς τὰ «Χρονικὰ» ὁ Ἀργύρης Ἐφταλιώτης καὶ πολὺ καλὰ ὁ Δ. Ἀστεριώτης (Φιλέας Λεμπέκ) εἰς τὸν Mercure de France. Ἡ λοιπὴ συμβολή του εἰς τὰ γράμματα εἶναι γνωστή. Ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν διῇ εἰς τὰς σελίδας τῶν «Χρονικῶν».

Ὁ Ἐξετ. Καὶ τώρα σᾶς παρακαλῶ μίαν ἀνακεφαλαίωσιν.

Ὁ Παρ. Δὲν σᾶς ἐννοῶ.

Ὁ Ἐξετ. Δλδ. γενικῶς πῶς εὑρίσκετε τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς φιλολογίας μας;

Ὁ Παρ. Ὄχι σημαντικήν. Ἀλλ' ἔχω ἐλπίδας ὅτι θὰ γίνῃ μίαν ἡμέραν σημαντική. Αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν μερικοὶ λόγιοι ἄξιοι λόγου, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἀπὸ τοὺς πολλούς.

Ὁ Ἐξετ. Ἠμπορεῖτε νὰ μὲ ὀνομάσετε τοὺς λογίους αὐτούς;

Ὁ Παρ. Βλέπω ὅτι ζητεῖτε καυγάδες. Θέλετε λοιπὸν ἐγὼ νὰ γίνω αἰτία νὰ πικραθοῦν τόσοι καὶ τόσοι Ἂς ἀφήσουμε νὰ νομίζῃ ὁ καθεὶς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε κριθέντων ὅτι συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν δύο ἢ τριῶν.

Ὁ Ἐξετ. Μίαν παραβολὴν μὲ τὴν ἀθηναϊκὴν λογοτεχνίαν δὲν κάμνετε, σᾶς παρακαλῶ.

Ὁ Παρ. Ἡ μικρὰ ἀθηναϊκὴ λογοτεχνία εἶναι ὄγκος γιγάντειος μπροστὰ εἰς τὴν ἀσήμαντον ἰδικήν μας. Ἀλλ' ἔχομεν μέλλον . . .

Γιάννος Γαρμπῆς.

ΙΔΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΞΕΝΑ

Ο ΑΓΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ

Μὲ κατάπληξίν μας ἐμάθαμε ὅσα γράφει ἡ παρακάτω ἐπιστολή, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἐπιβεβαιοῦν πολλοὶ ἀξιόπιστοι κύριοι. Τὴν δημοσιεύομεν ἐλπίζοντες ὅτι θὰ λυθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Μὲ λύπη μου μεγάλη βλέπω πῶς ὁ ἡμερήσιος τύπος, ποὺ ἔχει καθῆκον νὰ φωτίσῃ τὸ δημόσιο γιὰ ὅτι καλὸ ἢ κακὸ γίνεται στὰ σχολεῖα μας, δὲν ἀνέγραψε μιὰ παρεκτροπὴ τοῦ ἁγίου ἐπόπτου τῶν σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κων)τόλεως, παρεκτροπὴ τοῦ χειροτέρου εἴδους. Ὁ ἅγιος ἐπόπτης τὴν περασμένη ἑβδομάδα ἐπεσκέφθη τὸ ἀρρενογωγεῖο Ταταούλων κατὰ ἕνα διάλειμμα, ποὺ ὅλοι οἱ διδάσκαλοι ἀνεπαύοντο εἰς τὸ ἀναπαυτήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅταν εἰσῆλθε τὸ διδάσκον προσωπικὸ ἐσηκώθη διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ σέβας. Μόνον ὁ ὑπέργηρος κ. Οἰκονομίδης, ὀγδοηκοντούτης σχεδόν, εἴτε μὴ ἀντιληφθεὶς τὴν παρουσία τοῦ ἁγίου ἐπόπτου εἴτε μὴ δυνηθεὶς ἕνεκα τοῦ γήρατος νὰ μιμηθῇ τοὺς συναδέλφους του ἀμέσως, δὲν ἐσηκώθη. Τότε τὶ γίνεται. Ὁ ἅγιος ἐπόπτης ἠσημονήσας φαίνεται ὅτι ἔφερε ἱερατικὸν σχῆμα, τόσον ἐξωργίσθη ὥστε ἤρχισε καπηλικώτατα νὰ ἐξυβρίζῃ (γαϊδοῦρι, ζῶον, τὴν κακή σου τὴν ψυχρὴ) τὸν ἐμβρόντητον μείναντα διδάσκαλον. Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς πῶ ὅτι οἱ παρόντες διδάσκαλοι ἔμειναν κατάπληκτοι πρὸ τοιαύτης ἀσχημίας. Καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ πιστεύσουν εἰς τὰ ἴδια ὦτα των. Ἀλλὰ ἐρωτῶ, τέτοια διαγωγὴ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἐπόπτην τῶν σχολῶν ; Καὶ μάλιστα ὅταν ἡ διαγωγὴ αὐτὴ στρέφεται ἐναντίον ἑνὸς γηραιοῦ διδασκάλου, ὑπηρετήσαντος ἐπὶ πενηκονταετίαν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τοῦ ὁποίου πολλοὶ ἐκ τῶν μαθητῶν θὰ εἶναι σήμερον πολὺ πρεσβύτεροι ἀπὸ τὸν κ. Σταμούλην; Τὶ ἔχει νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὰ ὅλα ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ; Θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὸν ἅγιον ἐπόπτην νὰ ἐξυβρίζῃ τοὺς διδασκάλους καὶ τὸ σχῆμα του;

Σᾶς παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσετε τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις καὶ διατελῶ

μὲ ὑπόληψιν.

Δ. Χ . . .

—

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝΗ ΧΡΗΣΤΙΔΗ

Εἰς ἕνα μικρὸ καὶ πολὺ κομψὸ τομίδιον ἔκλεισεν ὁ νεαρὸς ποιητὴς Τώνης Χρηστίδης, μιὰ μικρὴ ἀνθοδέσμη ἀπὸ λουλούδια ποὺ σκορποῦν τριγύρω των μιὰ μαγιάτικη μυρωδιά. Ποιητικὰ νοήματα μέσα σὲ ταντελένιους στίχους, στίχους ποὺ θὰ τοὺς ζήλευε καὶ ὁκτίμος ποιητής, ἂν ἔλειπαν μερικὰ ἀσήμαντα ψεγάδια στὸ ρυθμὸ καὶ στὴ μουσική, μιὰ μουσική, ἡ ὁποία ποῦ καὶ ποῦ ἐνθυμίζει τὴ γλυκύτητα τῆς ἑπτανησιακῆς σχολῆς.

Ἀλαφροκρούω τὸ ντέφι, ποὺ ἡ ψιχάλα
ἡ ἡδονικὴ μοῦχει χαρίσει ἀπόψι.
Μιὰ μυρωδιὰ πλημμύρησε τὴ σάλα
ρόδων, ὁποὺ ἡ ἀδελφούλα μου ἔχει κόψει.

Τέτοιοι στίχοι μοῦ φαίνεται παράξενον πῶς ξεγλύστρησαν ἀπὸ τὴν πέννα καὶ τὴν ψυχὴ τόσον νεαροῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔχει τὴν ἀτυχίαν νὰ τρέφεται αἰσθητικῶς μέσα εἰς ἕνα τόσον ἀποκρουστικὸν περιβάλλον, ὅπως εἶναι τὸ περιβάλλον τῆς πόλεώς μας.

Τὰ «Τραγούδια» δὲν ἀποτελοῦν βέβαια μεγαλεῖον ποιητικόν, οὔτε ὅλα τὰ ποιηματάκια ποὺ στεγάζονται κάτω ἀπὸ τὴ στέγη αὐτὴ παρουσιάζουν ἄψογον τέχνην, νέον δρόμον, νέαν ψυχὴν καὶ τεχνοτροπίαν, ἀλλ' ἔχουν μιὰν γλυκιὰν ὀμορφιάν, ποὺ παριστάνεται ὡραία καὶ ἕνα ὡραῖον λυρισμόν. Χωρὶς νὰ βλέπωμεν τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν, μᾶς ἀρέσει νὰ τὰ διαβάζωμεν καὶ νὰ τὰ ξαναδιαβάζωμεν, διότι μᾶς ἀναγκάζουν αὐτὰ τὰ ἴδια νὰ τὰ ξαναδιαβάσουμε. Καὶ ὅσο τὰ διαβάζουμε τόσο ἀρεσκόμεθα εἰς τὸν ἐλαφρὸν καὶ λογικὸν συμβολισμόν των, ἕνα συμβολισμόν, νὰ εἴπωμεν, ἀποκαλυπτικόν. Ἐὰν ἡ ἔμνευσις τοῦ Τώνη Χρηστίδη δὲν εἶναι δυνατὴ καὶ ἐκπλήσσουσα, ἔχει ὅμως τὸ καλὸν ὁ νεαρὸς ποιητὴς νὰ μὴ εἶναι παράλογος, νὰ μὴ ἀντιράσκει καὶ νὰ μὴ γρονθοκοπιέται ὅπως ἄλλοι ποιηταὶ τῆς αὐτῆς σχολῆς, πολὺ ἀνώτεροι ἀπ' αὐτόν, ἀλλ' ἠρέμως νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἰδέαν καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἔμπνευσίν του νὰ ἐκτελῇ μὲ μίαν κλασικὴν ὁμαλότητα.

Α. Γ.

—

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΗ

Ἡ κόμησσα Ἀλεξάνδρα Τολστόη, κόρη καὶ κληρονόμος τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου συγγραφέως καὶ φιλοσόφου, ἔγραψεν εἰς τὴν ἐν Πετρουπόλει Αὐτοκρατορικὴν Ἀκαδημίαν, προσφέρουσα εἰς αὐτὴν ὅλα τὰ χειρόγραφα τοῦ πατρός της. Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ζητεῖ ὅπως ἡ Ἀκαδημία προβῇ εἰς τὴν ἔκδοσιν ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Λέοντος Τολστόη.

—

ΜΑΡΙΑ ΣΕΒΕΡΙΝΑ

Πολὺς λόγος γίνεται ἐν Γερμανίᾳ περὶ ἑνὸς μυθιστορήματος, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ὁ Ε. Φὸν Νεσελρὸτ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαρία Σεβερίνα». Μὲ τὴν λεπτὴν γυναικεῖαν ψυχολογίαν του, τὰ κομψὰ ποιητικὰ του στολίδια, μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς ζωγραφίζει πρόσωπα ζῶντα καὶ κινούμενα ἐν μέσῳ ὀνειρευτῆς ἀτμοσφαίρας.

Ἡ Ἑλένη Οὐνερὸδ εἶνε μία γυναῖκα ἀκατάληπτη, ἡ ὁποία, παρ' ὅλην τὴν μακρὰν καὶ δυστυχῆ της ζωὴν μένει πάντα ὡραία καὶ τιμία. Ζῇ ὡς ξένη ἐν μέσῳ τῶν εὐγενῶν οἱ ὁποῖοι μὲ τοὺς ἔρωτάς των ζητοῦν νὰ διασκεδάσουν τὴν μονότονη ζωήν της Ἐκ τῶν τριῶν αὐτῆς τέκνων δὲν ἀγαπᾷ παρὰ τὴν μικρωτέραν κόρην της, τὴν λεπτὴν καὶ οἰλάσθενον Μαρινίναν, διότι αὐτὴ μόνη δὲν ὁμοιάζει διόλου πρὸς τὸν πατέρα της. Ἡ μικρὰ νευρασθενὴς εἶναι ἐρωτευμένη μὲ τὸν μελαγχολικὸν ἐρημίτην Γόε Λοβενμπρόϊ, ὅστις, ἀγαπῶν ἄλλοτε τὴν μητέρα της, εἶχε ξενιτευθῆ καὶ ἐπανῆλθε τελευταίως εἰς τὴν πατρίδα του. Καὶ ἡ δυστυχὴς μητέρα ζῇ τώρα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν κόρην της εὐτυχῆ.

—

Η ΜΥΖΟΤΤΑ

Ἐσχάτως ἐπανελήφθη μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας εἰς τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων ἡ «Μυζόττα» τὸ τρίπρακτον δρᾶμα, τὸ ὁποῖον εἶχε γράψει ὁ Μωπασσὰν μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Ἰακ. Νορμάνδ.

Ἡ Μυζόττα ἐπαίχθη κατὰ πρῶτον τὸ 1891. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἔργον ἤρεσεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ θεαταὶ τὸ ἐγκατέλειψαν, ξιππασθέντες ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἔργου. Ἰδού, εἰς ὀλίγας γραμμάς, περί τινος πραγματεύεται. Ἕνας νέος ζωγράφος ὑπανδρεύεται. Τὴν ἰδίαν ὅμως βραδιὰν τοῦ γάμου του μανθάνει ὅτι μιὰ παλαιά του ἐρωμένη, ἡ πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς αὐτὸν Μυζόττα, ἀρτίως ἐγέννησεν ἕνα παιδὶ τὸ ὁποῖον λέγει ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτόν, εἶναι τώρα ἑτοιμοθάνατη καὶ ζητῇ νὰ τὸν ἰδῇ.

Ὁ καλὸς νέος τρέχει καὶ ἡ Μυζόττα ἀποθνήσκει εὐτυχὴς εἰς τὰς ἀγκάλας του, διότι τῆς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἀναλάβῃ μετὰ τῆς γυναικός του τὴν φροντίδα τοῦ παιδίου.

Ἐπιστρέφει εἰς τὸ σπίτι του, ἐξομολογεῖται τὰ πάντα εἰς τὴν γυναῖκά του, καὶ ἀποφασίζουν νὰ υἱοθετήσουν τὸ ἄλλως τε ἰδικόν του παιδί.

Τὸ ἔργον κρίνεται ὡς καλογραμμένον μὲ τὴν συγκινητικὴν ὑπόθεσίν του, ἡ ὁποία εἶναι παρμένη ἀπὸ ἕνα διήγημα τοῦ Μωπασσάν, τὸ συνεσφιγμένον καὶ νευρῶδες τοῦ διαλόγου, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς φλυαρίας, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν λεπτήν του εἰρωνίαν, κατορθώνει νὰ κρατήσῃ μέχρι τέλους ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θεατῶν.

—

ΑΛΜΠΕΡ ΦΛΕΡΥ

Ἐν ἡλικίᾳ 37 ἐτῶν ἀπέθανε τῇ 21 Ὀκτωβρίου (ν. ἡμ.) εἰς Πὼ τῆς Γαλλίας ὁ ποιητὴς Ἀλβέρτος Φλερύ. Νέος ἔτι ὁ Φλερὺ ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξέδωκε τὴν «Ἰδεολογικὴν Ἀναγέννησιν», ἔπειτα συνεργάσθη εἰς τὸ περιοδικὸν «Βιβλίον Τέχνης» καὶ τέλος διηύθυνεν ἐν Πὼ μικρὸν φιλολογικὸν περιοδικὸν ὀνομαζόμενον «Πινακίδες». Ὑπὸ θιασώτης τοῦ Φρανσὶς Ζάμ, ἐξέδωκε δὲ τὰ «Παράξενα ποιήματα», (1894) τὰς «Ἐπικλήσεις καὶ λόγια πρὸς ἐκείνην (1895), «Στὸ δρόμο», (1896) τὰς «Φαιὰς Ἐντυπώσεις» (1897), τὸν «Πιερρότον», (1898) τὰς «Ἐκμυστηρεύσεις» καὶ τέλος πέρυσι νέον τόμον καλλίτερον τῶν ἄλλων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ τὰ Φθινόπωρα καὶ τὰ βράδια».

Ἔγραψεν ἐπίσης ἕνα μυθιστόρημα « Οἱ Στρατιῶται» καὶ συλλογὴν κριτικῶν ἀρκετὰ δυνατῶν, τὰς «Δραματικὰς Ἰδέας.

—

LES KARAMANLIS

Εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ «Ἑρμοῦ τῆς Γαλλίας», ὁ δὲ Ζίγλερ γράφει μελέτην ἐθνολογικὴν καὶ γλωσσικὴν διὰ τοὺς Ἀνατολίτας ὑπὸ τὸν τίτλον «Les Karamanlis». Ἀναφέρει τὴν κατάληψιν τῆς Καππαδοκίας καθὼς καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν ὅτι οἱ κατακτηταί, θέλοντες νὰ ἐπιβάλλουν τὴν γλῶσσάν των εἰς τὴν ὑποταχθεῖσαν χώραν, ἔκοψαν τὰς γλώσσας τῶν ὁμιλούντων ἑλληνικά. Ἀναφέρει τὰς προσπαθείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου προσπαθεῖ νὰ μάθῃ εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἕλληνας τὴν γλῶσσαν των. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ὑποπίπτει εἰς σφάλμα ὑπισχυρίζων ὅτι οἱ Καραμανλῆδες, ὅπως τοὺς ὀνομάζει, ἂν καὶ ἀποφεύγουν νὰ μάθουν τὴν τουρκικὴν γραφὴν ἀγαποῦν τὴν γλῶσσαν τῶν κατακτητῶν, τὴν ὁποίαν θεωροῦν καὶ ὡς μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν. Ἀπλούστατα, οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀνατολῆς δὲν ὁμιλοῦν ἑλληνικά, διότι δὲν γνωρίζουν. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι φιλοτιμοῦνται νὰ μεταχειρίζωνται τὰς ὀλίγας λέξεις ποὺ ξεύρουν, ὅπως καλὴ μέρα, καλὴ σπέρα κτλ.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουν παρὰ τὴν Ἀτάλλειαν Τοῦρκοι, πρόσφυγες ἐκ Μορέως, οἱ ὁποῖοι μεταχειρίζονται ὡς μητρικὴν γλῶσσαν τὴν ἑλληνικήν, καθὼς ἄλλοι, πρόσφυγες ἐκ Βοσνίας, κατοικοῦντες εἰς Προῦσαν ὁμιλοῦν τὴν σλαβικήν.

—

Ο ΡΟΪΔΗΣ

Ὁ καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας εἰς τὸ Ἐθν. Πανεπιστήμιον καὶ γνωστότατος λόγιος ἀπὸ πολλὰς του πραγματείας καὶ κριτικὰς κ. Ἀ. Ἀνδρεάδης, συνέγραψε τὴν βιογραφίαν τοῦ μακαρίτου Ἐμμ. Ροΐδου, ἥτις προτάσσεται εἰς τὰ ἐκδιδόμενα ἅπαντά του. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἦτο ὁ καταλληλότερος διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν καθόσον ἦτο συγγενὴς τοῦ Ροΐδου καὶ ἐκτὸς ὅτι ἐγνώριζε καλὰ τὸν βίον τοῦ συγγραφέως τῶν Εἰδώλων, ἠμπόρεσε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν μητέρα του χρησιμώτατα διὰ τὴν βιογραφίαν ἔγγραφα. Καὶ αἴφνης ὁ Ροΐδης διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης βιογραφίας παρουσιάζεται πρὸς ἡμᾶς νέος ὅλως διόλου ἄνθρωπος. Ἄνθρωπος τοῦ σαλονιοῦ, περιζήτητος εἰς τὰς συναστρεφάς, γνωρίζων νὰ διασκεδάσῃ, ἐξοδεύων μεγάλα ποσὰ διὰ μίαν ἐρωτικήν του ἰδιοτροπίαν, ὁπλομάχος, ἀνομιγνυόμενος εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις κτλ. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς βιογραφίας του, ἀνακαλύπτει κανεὶς πῶς ὁ Ροΐδης, ὁ ἔξοχος στυλίστας, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ θαυμασίως εἰς πραγματείας περὶ ὁπλομαχίας, περὶ δικαστικῶν ὑποθέσεων καὶ ἄλλων ζητημάτων ἀνεξαρτήτων τῆς λογοτεχνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεδίδη εἰδικώτερον.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΒΑΡΙΕΤΕ

Η ΠΕΡΟΥΖΕ

Εἰς τὸ Μελόδραμα ἐπαίχθη δύο φορὰς ἡ Περουζέ, ἔργον τοῦ Ἀθηναίου μουσικοῦ Σακελλαρίδου, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπόθεσις ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε εἰς τὰ «Χρονικά». Ἡ ἐκτέλεσις ὑπῆρξε καλὴ καὶ τὸ ἔργον γενικῶς εὐηρέστησε μὲ τὴν γλυκεῖάν του μουσικήν. Πρωτότυπος ἡ μουσική του δὲν εἶναι, οὔτε βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ἀνήκει εἰς τὴν ἰταλικὴν σχολὴν τοῦ Βέρδη, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις πολλάκις γίνεται καταφανής. Παρατηροῦνται καὶ ἄλλων μουσουργῶν ἐπιδράσεις, ἀλλὰ μολοντοῦτο ἡ γενικὴ ὑφὴ τοῦ μουσουργήματος τοῦ κ. Σακελλαρίδου εἶναι τοιαύτη, ὥστε παρουσιάζει ἕνα κομψὸν σύνολον μὲ ὄχι μεγάλας ἀξιώσεις.

—

ΩΔΕΙΟΝ

Ἤρχισε τὰς παραστάσεις του ὁ νεοαφιχθεὶς θίασος τῶν κ. κ. Νίκα Φύρστ-Λεπενιώτη. Κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον δὲν ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἔργα πραγματικῆς ἀξίας, ἐκτὸς ἑνὸς ἢ τὸ πολὺ δύο, τὰ ὁποῖα ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ὑποφερτά. Ὅλα σχεδὸν ἦσαν γαλλικαὶ φάρσαι καὶ δράματα τῆς παριζιάνικης ρουτίνας, μὲ πολλὰ coups de théâtre, μὲ πολλὰς βεβιασμένας ψυχολογικὰς σκηνὰς καὶ μὲ πολλὰς ἐπίσης ἐλκυστικὰς κοινοτοπίας. Οὔτε πρωτοτυπίας ἔχουν, οὔτε ἰδεώδη παρατηροῦνται, ἀλλὰ φορτικῶς ἐμφανίζονται εἰς αὐτὰ οἱ γνωστοὶ ἐγκληματίαι, οἱ χρηματισταί, μὲ τὰς ἰδίας σχεδὸν πάντοτε ὑποθέσεις, γυρισμένας ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, σὰν παλιόρρουχο.

Ὁ θίασος εἶναι καλός. Μερικά του στοιχεῖα ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀναδείξουν καλήτερον. Ἡ κυρία Νίκα μὲ μίαν δυνατὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐξόχου καλλιτέχνιδος δος Μαρίκας Κοτοπούλη καὶ ἐνίοτε τῆς κυρίας Κυβέλης, παίζει φυσικὰ καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα φανερώνει ὅτι ἔχει νοιώσει βαθιὰ τὴν τέχνην της. Ἡ κυρία Φύρστ δυνατὴ ἠθοποιὸς μὲ στιγμὰς ὑπερόχους. Ὁ κ. Φύρστ καλὸς πάντοτε, ἀλλὰ μ' ἕνα σπουδαῖον ἐλάττωμα. Διατὶ ἀπαγγέλλει συρτά; Π. χ. διατὶ ἀντὶ νὰ προφέρῃ: *τὸν τοῖχο*, προφέρει: τὸν *ντττοῖχο; Καασλή*, ἀντὶ φυσικῶς, *καλή*. Ὁ κ. Λεπενιώτης καλός, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὲ τὰ ἐλαττώματά του. Διατὶ δὲν συμβιβάζει τὸ βάδισμα καὶ τὴν στάσιν του σύμφωνα μὲ τὴν περίστασιν καὶ τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῆς στιγμῆς; Π. χ. ὅταν θέλῃ νὰ εἴπῃ νευρικῶς: *σ' ἀγαπῶ* καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τῆς σκηνῆς εἰς τὴν ἄλλην, κάμνει τὸ ἴδιο βάδισμα, ἀργὸ καὶ μεγάλο, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς ἠρέμου ἐξομολογήσεως, περί τινος, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ ψυχή του ἠρεμεῖ. Καὶ ἄλλοι βεβαίως ὑπάρχουν, ποὺ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν ἐδῶ τὰ ὀνόματα, ἀκόμη ὅμως δὲν ἠμπόρεσα νὰ τοὺς ἐκτιμήσω δεόντως.

Ὁ Θεατρικός.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Λ. Τζ. Ἀθήναι.—«Χρονικὰ» σᾶς ἐστείλαμεν ἐγκαίρως. Τὰ σταλέντα θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ ἄλλο, διότι ἔφθασαν ἀργά. Ἀναμένουμε παραγγελίαν μας.

Κον Ἀναπλ. Φιλιππούπολιν.—Ἀπὸ τὰ σταλέντα θὰ δημοσιεύσωμεν ἕνα δύο. Περιμένετε ὅμως τὴ σειρά τους. Δὲν μπορεῖτε ἐκεῖ νὰ φροντίσετε γιὰ κάποια διάδοση;

Κον Φ. Δζ. Νοβορρωσίσκη.—Φύλλα σᾶς στέλλονται τακτικά. Διηγηματάκι ἐλάβαμε. Τὸ θέμα του ὅμως κατήντησε κοινό. Ἔχει γράψει ἄλλοτε καὶ ὁ Βαλαωρίτης. Προτιμοῦμε νὰ μὴν τὸ δημοσιεύσουμε. Δὲν μᾶς στέλνετε ἄλλο;

Κον Γ. Φ. Τοοτύλι.—Θὰ τὸ δημοσιεύσουμε προσεχῶς μὲ τὴ σειρά του. Ὁ Γιάννος Γαρμπῆς, ποὺ δημοσιεύουμε στὸ παρὸν φύλλον τὴν τελευταία του κριτική, γράφει μόνον γιὰ τοὺς πολίτας λογίους. Ὁ λόγος ποὺ φέρνετε γιὰ τὴν ἐνέργεια ποὺ σᾶς εἴπαμε ὅταν εἴσθε ἐδῶ δὲν στηρίζεται. Κοὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς λυπούμεθα περισσότερο.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Τύποις Ε. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.
Κουρσοὺμ Χὰν ἀρ. 3